

JOSEF SVATOPLUK MACHAR

ZDE BY MĚLY KVÉST RŮŽE...¹

OBSAH

Upozornění pro čtenáře

Prolog

Podzimní povídka

Dva listy

Tři podobizny

I.

II.

III.

Marie Wiltová

Bez ovoce

Z vlaku

Teta

Mimo cesty života

List

Otrokyně otroka

Idyla

Červené střevíčky

Umírání

Epilog nad mou malou dcerou

¹ Převzato z: MACHAR, Josef Svatopluk, *Zde by měly kvést růže... Lyrická dramata (1891–1894)*, Praha 1918 (redakčně upraveno).

Prolog

Paní V. Velemínské

Podzimní povídka

Nedělní jednotvárné odpoledne...

Ta chvíle, kdy si na šij tvoji sedne
podivná tíha, bloudíš v tupém snění
a v pocitech, jimž ani jmena není.

Do dlaní těžce hlava tvá se hříží,
jíž upomínky nějaké se plíží,
však celé ne, jen detail jakýs, malý
útržek, moment, dojem zachovalý –
jak převracel bys maně známou knihu,
tu přečet slovo, tu zas větu v mihu.

A tak ti náhle před očima kmitne
sedavé vlnící se pole žitné
v údolu jakéms; rázem vidíš zase
stráž rezavou, kde ovcí sbor se pase;
ve vlaku jedeš, rovinou jenž fičí,
a stíháš úprk telegrafních tyčí;
šedivá kočka hřbet svůj v oblouk vzpíná

a v povlak stolu drápy svoje vtíná;
zas jakýs výlet: drobní studentíci,
dívčiny v světlém šatě, s pěknou lící
a vážné matky – sedí se dnes v lese
a hraje něco; teď se zrak tvůj nese
po malé vesnici, je mlýn tam bílý,
ty vidíš jizbu, v ní tvůj otec chýlí
skráň prořidlou nad zápisníku listy
a znamená si mleče, výnos čistý;
teď mihla se ti kadeř kučeravá
a opálená bujná dívčí hlava
s velikým okem – už ten obraz mjí
a vidíš trochu obnaženou šíji,
jen kousek šíje filigránské jemné,
ó znáš ji – ruka maně oči přemne
a zavzdychneš – a valem nyní plynou
zhaleny lehkou modrou mlhovou
žen postavy, a je tak luzná smavá
ať v profilu či en face jejich hlava,
a plynou, plynou podoby ty známé
a náhlý stesk ti svírá hrud' a láme
ne po nich jen – však po tom tvoším letu,
v němž každá rovna nějakému květu,

a proto bolest každý nerv tvůj chvátí
– ne že to pryč – však že se nenavráťí...

A zatím zvolna lehké šero splývá
ve světlo dne; jak když se oko dívá
lehounkou černou clonou muselinu:
obrysy ostré, barvy beze stínu,
jen vzduch se tmaví... domů řada šedá
své komíny a rudé střechy zvedá
do šerých oblak; okna uzavřená
se tmavě stkví jak ocel vyleštěná;
a stranou v dáli nad továren směsí
dým těžký nehybně tkví v podnebesí,
a za nimi mha šedivá se točí
holému vrchu vzhůru po úbočí.
Kaštanů řada, v ulici jež stojí,
se chví v svém prořidlém a hnědém kroji,
jímž vyčuhují vyzáblé jich sněti.
Pár rozcuchaných, umazaných dětí
pod nimi křičí jako ve závodu
a holí tluče po ježatém plodu.
A chumle lidí v hovoru a křiku
se ubírají kolem po chodníku;

tramvaje plné po kolejích spějí
a kočár hrčí – lidé navracejí
se z výletů, byl teplý den a klidný,
jak nosívá je často podzim vlídný.

A tmí se... v ulici se zvolna zvedá
studený van a padá mlha šedá,
a žlutým kalem vyzařuje do ní
plyn svítlen a záře, jež se roní
z oken a krámů...

Z krčmy jedné z blízka

teď náhle divý hlahol tonů tryská,
tam tančívá se vždycky při sextetu.
Hlas poznáš pištivého klarinetu
a dusot basy... Valčík právě hrají...
»Na vlnách Dunaje...« A pronikají
ty tony k srdci... Znáš v něm každou notu...
Ten srdce často vzrušil do tepotu
a často zbarvil líci tvoji nachem,
když v jeho zvucích vznášel jsi se prachem
velkého sálu... v loktech tvých se chvělo
nádherné rozpálené dívčí tělo,
dech svěžích úst a parfum pronikavý

ti vanul kolem mladé žhavé hlavy...
a valčík bouřil... lustrů jasná světla
v divokém kruhu kolem tebe letla,
tys zřel jen řasy přivřené a chvící
a třpytný zrak z pod nich se blýskající...
A nyní plynou, před tvou duší plynou
zhaleny lehkou modrou mlhovou
žen postavy... a plynou kamsi v dáli
a v očích jejich vidíš tajné žaly
i výčitku, rty lehounce se chvějí,
snad nevyřknuté slovo říci chtějí,
a zdvihá se tak každá ručka malá,
by ještě jednou tobě zakývala,
a hlavička ta otáčí se stranou –
ty rozumíš: už nikdy na shledanou...
Ztich valčík dole... jen v tvé duši ještě
pár tonů chví a svírá ji jak kleště,
vždyť v taktu jejich mívá rychlým krokem
postava jedna s zadumaným okem,
ne veselá, však přece jenom milá,
jí v bujném srdci bije aspoň síla,
tak mizí, mizí... její ručka malá
teď ještě jednou tobě zakývala

a pěkná hlava uklání se stranou –

ty rozumíš: už nikdy na shledanou. –

Tot' tvoje mladost...

dole už zas hrají...

ztlumeně jaksi zvuky zalehají

sem k tobě... svět kams dolů padá...

padá...

Já vkročil v sál... Hle, štíhlých páru řada

už promenuje... oh, tot' sál ten známý

zelené barvy, s lustry, girlandami,

nahoře sedí titíž hudebníci

jak jindy vždy... i pivoňky dvě v líci

má šedý kapelník... a kol zdí dole

zas gardedamy vážně sedí v kole,

klep jakýs nový sobě vyprávějí

a zrakem dcery střeží v bujném reji.

A žhavé líce, zraky rozjařené,

šij bílá, vločky vlasů zkadeřené,

hra vějířů a život v pasu vosí

a střevíčky, jež drobné nožky nosí,

dech parfumů a vůně květin z vlasů

zde splývá s šumem šatů, kroků, hlasů
v prohrátém vzduchu a tvé smysly zpíjí
čarovnou, starou, známou poesíí...

Já dívám se... vše, jak to bylo kdysi –
však marně hledám dávné známé rysy,
ty tváře jsou zde dneska nějak cizí
(já nechápu, že časem mnoho zmizí,
co bývalo), můj zrak jen dále hledá.

Kapelník zatím syknuv smyčec zvedá
a ťukne třikrát na svých houslí plochu.

Už víří valčík... uhýbám se trochu,
pár za párem se kol mne rychle šine...
já proplítám se... tamo kout mi kyne...
tam stanu... Hle, zde obličej je známý –
jak zbloudila sem mezi gardedamy
má dávná známá? A tam druhá, třetí?

A co tak dál a dále páry letí,
já stoupám k ní a radostně ji zdravím.

Děkuje ona hledem usmívavým
a vítá mě a podává mi ruku,
a – bych líp slyšel v šumotu a hluku –
vedle ní sedám, sedadlo je prázdné.

Rozmluva zprvu jaksi trochu vážne;
proč netančí? mám stále na jazyku,
však neptám se jen z galantního zvyku.
Je změněna – však krásná je přec podnes,
čas kol ní šel, aniž jí byl co odnes;
však s žasem zřím na její toaletu:
kdys v bílém gázu, na ňadrech hrst květů –
teď těžký hedváb, velké náušnice
a prostý účes... při tom klidná líce –
nu, nechce tančit, duch můj dále hádá,
však proč? Vždyť dříve tančila tak ráda.

A mluvíme, na moje zdraví ptá se,
já na její... a ona usmívá se...
tak otázka se s odpovědí stíhá,
vždy jedna věta – a vždy jakás tíha
dopadá na mne... cítím: hradba stojí
dnes mezi mnou a dávnou známou mojí.

I ptám se přímo, zdali vzpomíná si
na zašlá leta, na minulé časy,
procházky v parku, v aleji se tmící
a blouznění to naše při měsíci?

Zas usmála se, kývla hlavou pouze.

Zda na ty tance, kdy jsem v bujně touze

ji při kvapíku stiskl do náruče,

že mohla slyšet, jak mi srdce tluče,

a kdy jsme sálem jako běsi hřměli,

až na všechno jsme kolem zapomněli?

Zas přikývla a zas se usmívala.

Zda na to, jak mi kdysi slovo dala,

že pro vše časy na každickém plese,

kde za sto roků třeba setkáme se,

se zadá se mnou na čtverylku třetí?

A chová-li můj výklad ve paměti,

co znamená to? Prvá ze slušnosti

se tančí s někým z dobré společnosti,

ta druhá že se příteli jen svěťí,

však třetí... s kým se tančí ona třetí?...

Zas pokývla a smála se a smála

a konečně mi vážně povídala,

že paměť mám, že každou hloupost drobnou

dovedu vepříst v upomínku zdobnou,
však člověk, jenž prý proudem prosy pluje,
jak ona nyní, stěží pamatuje
(já při tom kosmo hleděl v její čelo,
hle, lehounkých pár vrásek se tam chvělo),
a, praví dál, my buďme jenom rádi,
že za námi už je to celé mládí,
že hloupostí to těkavých je řada,
jež den co den se do růžence skládá,
sny bláznivé, jimž není vyplnění,
krev, která se nám zbytečně vždy pění,
a sentimentalita bezejmená,
dnes směšná sic – však tenkrát procítěná –
to že je mládí – a to když nám shasne,
že vzpomínce jen jeví se být krásné,
prý naše paměť vůbec ze zvyklosti
vždy kráší hroby každé minulosti...

Je mladost zjev prý na maškarním plese;
když pak se maska dolů s tváří snese,
tu zříme bolestné a přísné tahy,
tu zříme oči, plny hořké vláhly,
s truchlivou resignací na svět zřítí –

a to je žítí!...

Já žasl trochu... dívám se jí v zraky,
ty nesmějou se... ejhle, mudrc jaký,
myslím si, věru, zřídka se to stává,
že se tak s bohem mladým letům dává
s tak pěknou tváří... A zas touha nová
po mladosti té schvátíla mě znova,
já nechci se s ní ještě rozloučiti,
chci znova zpět v to její vlnobití –
i vstal jsem obřadně (už dotančili
ten valčík, tleskali však ze vší síly,
a kapelník své housle zdvihá k pleci):
»O kousek valčíku vás prosím přeci!«

V tom stane u nás dívka utančená
ve sněžném gázu. Líc ta uzarděná,
to oko, čelo, vlas, rty – tytéž rysy,
jak moje známá má a měla kdysi...

Má známá hledí na ni s pýchou sterou
a dí: »Nuž, chcete-li – tož zde – s mou

dcerou...«

— — —

Já procítám... Tam dole z krčmy z blízka

dál divý chumel tonů ještě tryská

a dále tančí se tam při sextetu.

Hlas slyším pištivého klarinetu

a dusot basy... Valčík právě hrají...

A mně ta slova v duši vyznívají:

Zde s mojí dcerou!... Hloupost jest jen

mládí,

a že je pryč, my můžeme být rádi...

Sen bizarní...

A zasmušilou nocí

teď stená táhlý vítr ze vsí moci,

kaštanů zbylé hnědé listy dere

a ve chumeli jimi chvilkou pere

kams v černý kout za blízkým domu rohem...

Mladosti moje, s bohem, s bohem, s bohem...

Dva listy

Paní Sofii Podlipské

»Můj anděli, jsem šílen blahem...

A jak ti mám vše zjeviti?

Před štěstí svého stojím prahem

a zítra chci jej přejíti –

(eh, píšu slova, moje lásko,

a slova kletbou citů jsou –)

chtěl zpívat bych, má černovlásko,

nějakou hymnu mohutnou

a dunět, bouřit plesným pěním

jak rozpoutané varhany –

(ach, konfusním tím blábolením

čas mařím těžce získaný)

nuž odpusť. Tedy roven ptáku,

jak prvá s věže udeří,

klak v ruce, v novém, lesklém fraku

já vletím u Vás do dveří

a řeknu Tvému otci všecko

a řeknu mu, jak mám Tě rád,

a budu prosit jako děčko,

a on nám musí požehnat.

Mám titul teď, mám postavení,
naš byt už také nalezen
(věř, že mu v světě rovna není,
tak jak sis vždycky přála jen),
ach, zítra, štěstí mé, můj květe,
ach, zítra mým je všecko v ráz –
mé tmavé hvězdy, sladce spěte,
a vzdor velkému pokušení
dnes tisknu plaché políbení,
ne na ty moje hvězdy zlaté,
však tam, kam padlo prvníkrate,
v Tvůj černý lesklý drahý vlas...«

Dočetla. Štíhlé její tělo
v řasnatém pestrém županu
jak v sladké mdlobě zvolna sjelo
v klín tureckého divanu,
a její měkká malá ruka
na bouřná ňadra tiskne list,
a srdce pod ním tak jí t'uká,
že možno tyto tepy sčíst,
tmu žhavou sladkou cítí kolem,

tmu žhavou v ňader úkrytě,
chce plakat štěstím, jásat bolem
a vzlyká jenom hlasitě...

Chce čísti drahý list ten znova...
Čte... Marně... Mizí před zrakem
ji všecka jeho vřelá slova,
jen jedno stojí zázrakem,
to zítra! zítra! a jím zpíjí
se duše její veselá
jak nejkrásnější melodií,
co na světě jich slyšela –
ó nejráděj by jako střela
s tím »zítra« na svých žhavých rtech
z té komnatky své vyletěla
a křičela je po schodech
a běžela by po ulici,
kde nejvíc proudí lidstva ruch,
a to své »zítra« jásající
jím hřměla v udivený sluch!

Vyskočí. Hledí z okna ven.

Je květen. Zlatý čistý den.

A proteplený jasný svit
na blízkých domů padá štít,
na věží kříže, moře střech,
jež v křivočarných obrysech
se vine v dál, až jeho lem
s našedlým splývá obzorem.

A nad protějšší nízký dům
pár topolů ční k nebesům,
rub šedý listů blýská jim
třesavým třpytem stříbrným.

Nad oknem jako vdechnuté
oblaky visí nadmuté,
bělostné skvoucí cípy jich
se blýští jako padlý sníh,
a po té plachtě zářivé
jak křížky černé hyblivé
dvé ptáků křídlem rozpjatým
se honí letem klikatým;
za oblaky se v šíři pne
to nebe čisté blankytné,
tak velebné, tak bez hrází,
až zrak jí leskem přechází...

Toť den, kdy duše dokořán
otvírá každou ze svých bran
a když v ni padl blaha svít,
je slz v ní plno na pokraj,
a celý teplý luzný máj se
začíná v ní zrcadlit.

A zas čte drahý list ten znova.
Jak nevýslovně sladce zní
ta všecka jeho vřelá slova,
jak šumí milým echem v ní.

Ó chtěla by zde duši míti,
jen jednu duši přátelskou,
na jejíž hrudi povědít
by mohla sladkou tíseň svou
a zaplakat – – –

ach, máti drahou...

– a zdvihá zarosený vlahou
zrak k obrazu, kam denně dává
ty nejvonnější květiny,
tam na ni hledí drahá hlava,

ty něžné oči matčiny
se točit po ní vždycky zdají,
když přechází v pokoji –
a hle, dnes účastenstvím plají,
ó matička dnes všecko ví
a jistě z hrobu žehná jí...

Zas vpíjí se v ty stránky psané –
tu na datum hled' její kles:
»To psal už včera! Kriste pane
a přijde tedy v jednu dnes!

A otec –« plaše na retu
se zachvělo to slovo jen...
Jak spustil by kdos roletu,
byl pokoj rázem proměněn:
svit shas, i v duši plno chmury,
jak ptáče chví se bázlivě
a i ten matčin obraz s hůry
se dívá náhle tesklivě...
Ach, otec... po svém kanceláři
až přijde domů v poledne
a s ledovou tou svojí tváří

jak stroj si k stolu usedne
a noviny své klidně zvedne
a zabývá se obědem,
přes brejle při tom na ni hledne
svým ocelovým pohledem
a spartanský svůj hovor spřede,
jak bývá to dne každého:
»Co děláš?« neb: »Jak se ti vede?«
neb: »Tak, co máš dnes nového?«
a odpovědi nečekaje
a nepromluvě slova víc
čte do novin zas ukřívaje
tu přísnou z pergamenu líc –
jak má mu v této chvíli říci,
co psal dnes její milující?
A přec jej nutno připravit,
sic hrozno jest jí pomyslit,
co mohlo by se potom díť!

Má říci: »Tati, člověk jeden
chce nyní vše mi k nohám snést,
by na zemi mi stvořil eden –«
(toť řádek z jeho psaní jest)

ach, cítí, jak už tuto větu
by přerušil jí zřetelně:
»Co chceš? Nech floskulí a květů
a mluv jen krátce, reelně!«
Má říci: »Tati, tenkrát v bále,
kams dovolil mi s tetou jít
po mojí prosbě vytrvalé,
jsem začla nový život žít –«
ne, ne, i to je slovo křivé,
jež nepustil by k prsoum svým,
buď odsek by jí jako dříve,
neb řekl suše: »Vím už, vím,«
(čímž rozuměna pouze jedna
by ovšem byla okolnost:
to bylo dvacátého ledna
před dvěma roky – potom dost).

Jak začít jenom řeč tu smělou,
by začátek už jádrem byl,
by odvahu on její celou
při prvé slově nezabil?
»Mám vdát se, tati!« Hu, tu cítí,
že vbod by se v ní sivý zrak,

jak chtěl by duši její pít,
a rty by řekly ostře: »Tak?«
Ne, ne, ne, tady slova není,
kdo doufal by, je bláhový...
a ona cítí v rozechvění,
jak zemře snad... však nepoví...

Spíš umře... ano, umře záhy,
vždyť srdce její uvadne
jak květ, jenž vyšel beze vláhy
a beze vláhy opadne –
ta láska tak je v duši její,
ba, láskou její žití je,
když otec z duše vytrhne ji,
tu její žití zabije...

Ať zemře... pak i otec pozná,
že zhřešil nad tím životem,
a z přísných očí bolest hrozná
mu vyvře slzí klokotem...
i On pak přijde... svoje rty
na čela přimkne bílý led
a tváří zahubené květy
zulíbá ještě naposled...

jí na hrob vrba zasadí se,
strom, by jí temný stín svůj dal –
tak, jak to píše kdesi Musset,
jenž pod vrbou též spát si přál...

A příští zima na tom místě
svůj sněžný rubáš upřádá...

Ó zemře, musí zemřít jistě –
a přec jen zemře nerada!...

Na pestrý nízký taburet
si u piana usedá,
kams v prázdno upře teskný hled
a příklop maně pozvedá
a maně ručky zavadí
o klávesy – ten divý zvuk:
molový akord temně zní
jak výkřik utlumených muk!

A dál a dále preluduje,
už má i nožku v pedalu,
a zdá se jí, jak klavír duje,

že rozumí jí pomalu.

Not sešit vzala. Hraje zvolna, –

kus duše dává v každý ton:

toť z »Manon« je ta píseň bolná

z pátého aktu... Její skon

pod nebem širým zhvězděným

u Havru... v dálce kmitá se

pláň moře svitem zeleným...

A po bojích a zápase

a po lásce a orgii

to drobné tílko upíra

v nadzemské jakés glorii

na mořském písku umírá.

A jejích zraků mroucí kmit

moh ještě moře lásky pít

z dvou očí nad ní skloněných,

dřív od ní věčně zničených...

Jak prška deště prudká divá

když padá do vyprahlých hrud,

tak v tesknou duši hudba splývá,

a splachuje s ní zemský rmut,

a posilněn zas člověk vstává
z podpatí nevyzpytných fat
a znovu na cesty se dává
a doufá zas, že dojde snad –
a tenkrát citů hnutím vděčným
rád člověk vřele docení,
jak požehnáním nekonečným
je v trudné chvíli umění...

Manon je mrtva... Hrdinka má
finale její dohrála,
opřela hlavu ručinkama
a usedavě plakala.

Za stolkem palem, kaktusu
v jich zelenavý stopen šer
bizarní stojí etažer
ze žaponského bambusu.

Pagoda – mandarin to as –
a filigranských figur sbor
a knihy, mušle, něco vás
zde tvoří roztomilý chor.

Z té směsi podobizen dvě

se dívá v pokoj, oči jsou
tak živé, rysy mladistvé –
dle kroje ženich s nevěstou.

A teskný stín na bílém čele,
má hrdinka k nim vzpírá hled:
tak zřeli její rodielé
před čtvrtstoletím v tento svět...
To štěstí, jež je blažilo,
jim z očí, rtů a čela, tváří
tím odleskem svým čistým září –
i jí by dnes tak zářilo,
však otec...

Je to otec ten,
jak tenkrát v svatební svůj den?
A což ty city z doby té
by v něm tak byly zasuté,
a s matkou zašlé v hrobu tiš,
že neuznal by jich dnes již?

Myšlenka jedna velká smělá
teď duší její projela,
však jak by hřích spáchatí měla,

se tajnou hrůzou zachvěla...

A přece... hřích to nemůž býti,

snad Osud sám tak kyne jí,

vždyť z lící otce, matky stkvíti

jí dal tu novou naději.

Jde v pokoj otcův. Dobře ví,

že psací stůl tam dubový

má schránku, v které památku

si chová otec na matku.

Když tenkrát matku pohřbili,

ji otvírával po chvíli

a seděl jako v ztrnutí

nad mnohým kouskem bez hnutí...

Jakýsi svatý strach ji jímá.

Zásuvku táhne nesměle,

jakoby v schránku sanctissima

sahala drze v kostele...

Hle, portret s datem od maminky,

zde atlasové stěvičky,

zde dávno suché konvalinky,

zde malé brusle, pentličky,

zde listy matky, žluté blánky,
kdos červenou je stužkou spjal,
a zde jsou ony husté stránky,
jež tenkrát jí otec psal...

Ty čte. A zvláštní divný cit
jí začal mladou duší chvít,
cit toužení a radosti
nad sežloutlou tou zašlostí...
To všecko, všecko se v nich vrací,
cit, bolesti a touhy ty,
jež ona s malou variací
má ve svém stolku ukryty...

A řádky vrší se a vrší,
jako když v máji tiše prší,
a každá kapka blaživá
jen osvěžuje, prospívá...

I máť svůj měla román malý:
jí zakázali, zbraňovali,
že otec neměl jméno, jmění
a dostatečné postavení...

Vše podobné, jak dneska u ní,
i oni měli nehod směs –
nad žalů jejich vyschlou tůní
by zavýskla si s chutí dnes...

List poslední... Byl chvatný, krátký:

»Mám postavení,« zní ty řádky,

»mám vše, co vaši žádají;

můj anděli, má černovlásko,

ty hráze nyní padají,

a přijdu zítra, moje lásko,

a budu otci, budu matce

na srdce klepat přísnou tíš,

a ti mě neodbudou krátce.

Vždyť prosit umím, to Ty víš.

A pro dnes ať ti andělé

sny zlaté sijí po čele

a pro dnes plaché políbení,

motýlích křídel pozachvění,

ne na rty – to já nesvěřím

nést s listem v ruce posluhově –

posílám Tvojim kadeřím«...

Byla by hlasně výskala...

Na ňadra tiskla list a v nově

jej líbala a líbala...

* * *

Je dvanáct. V ňadrech jejích tluk

tak zní, jak přehlušit by chtěl

těch starých hodin táhlý zvuk,

jenž rozlehle tou jizbou zněl.

U dveří zvonek zazněl již –

i udělala rychle kříž...

Odměřen jak ty hodiny

sed otec do pohovky svojí

a rozhledl se po pokoji

a ptá se: »Kde jsou noviny?«

Zmužile dává mu dvě blány

a prosebně mu v oči zří:

List jeden dávno, dávno psaný,

a list, jež měla v záňadří...

Čte prvý... je mu jaksi cizí...
čte lhostejně... tu rázem však
stín ledový mu s čela mizí
a mžikat začne sivý zrak
a v hlubokém tom jeho šeru
cos kmitá slabým odleskem,
co v očích tam na etažeru
mu plane plným zábleskem...
A promodralá ruka chvěje
se nyní jaksi nezvykle
a v slunce lesku cosi skvěje
se zrádného mu v brejlí skle.
Vzal druhý...

Dočet...

Z hloubi vzdych...

a ruce na stůl klesnout dal,
pak otíral skla na brejlích
a v prázdno kams se zadíval...
Zas vzdychl si... Zrak upjatý
vrh na ni... Ona tiše stojí,
půl doufá, půl se ještě bojí,
má ruce pevně sepjaty...

»Nu, jen ho tedy přiveď sem,
počkáme na něj s obědem,«
dí měkce, »rychle prostři mu,
dej víno k hodu dnešnímu –
řek rázem jedné hodiny?

Tož dej sem ještě noviny!«

Tři podobizny

Paní Hedvě Macharové

I.

Návštěva zde... uvítání,
hlučná radost s obou stran...
objetí a vyptávání...
a již salon dokořán,
kam si hosta vede mama
na kávovou besedu...

Lili je teď s Bibi sama,
stojí jizby ve středu,
kam zář slunce kosmo padá.

Modravého prachu pruh
od podlahy k oknu skládá
ve sloup pestré prvky duh.
Lili celou půlí těla
stojí v této záplavě
(– má tu aureolu zcela,
jaká dána k oslavě
v chrámě zjevu každé svaté
na zatmělých obrazech,
jinak v míře vrchovaté
liší však se od žen těch:
nemá svatý mráz ten v oku,
ne jich stáří, ne jich vzlet –
mojí Lili toho roku
bude teprv sedm let –)
světlý vlas, jejž nazad tlačí
tmavý půlkruh hřebenu,
k ramínkům se hustě stáčí
chumlem zlatých prstenů,
líčka žhou jí, ne však strachem,
překvapením – ne a ne:
planou stálým zdravým nachem
broskve čerstvě trhané.

A ty oči! Barvu mají
polní bledé fíjaly,
pod dlouhou se řasou tají,
jak by světu skrývaly
pohled v duši, kde as leží
ráj jakýsi přesladký...
jsou tak tajuplné, svěží,
jako modro pohádky...
Bibi také starší není,
je však suchá její líc
má to bledé zbarvení,
které leta zvětšujíc
časnou vážnost jevit zdá se;
oči velké s leskem mdlým
hledí kolem v stálém žase –
jedny z těch, jež s oddáním
v celém žití jedno znají:
celou duši v pohled dát
a jím, co zde rády mají,
obdivovat, zbožňovat...

Lili prstík na rty klade
a s pohledem vzníceným

po špičkách se nazpět krade
šeptajíc: já něco vím... –
v zadu v koutě stojí skříň
a v ní spousta úžasná:
zařízení do kuchyně,
jizba jakás překrásná,
divadélka s tuctem mimů –
mnoho, mnoho možno zřít,
co by ani plukem rýmů
nedalo se vyslovit:
též tam postel odestlaná
s poduškama bílýma,
na ní leží dlouhá panna
s nehybnýma očima:
Lili pátravě jí hledne
v bíle malovanou líc,
z postýlky ji jemně zvedne,
v náruči ji houpajíc
vrací se a ručky kyvem
ku divanu Bibi zve,
jež v napětí žádostivém
nesla po ní zraky své.

Nyní sedí. Mezi nimi,
o zed' dobře opřena,
bledá, s hledy nehybnými
sedí panna hubená.
Lili šeptá. Vypravuje,
Pepi už že druhou noc
nespí (Pepi panna sluje),
zuby prý ji bolí moc;
babička prý dnes jí řekla,
že se Pepi dokonce
nějakého hřmotu lekla,
proto že jen tichounce
mluvit smí se, dveře lehce
zavírat a nedupat;
Pepi též prý v noci nechce
z postýlky se nechat brát;
babička že povídala
zas jí novou pohádku,
o Růžence, která spala,
o Honzovi ze statku,
jenž prý nosil hvězdu zlatou
pod kadeřmi na čele –
(Buď se Lili mojí matou

pohádky ty přeskvělé,
jak hned na tom reku zříme
my i čtenář každičkový –
či – a to je mínění mé –
v hlavě její babičky
se ty nitky pohádkové
musí splétat všelijak,
by se zdály z brusu nové,
až opředou Lilin zrak...)
a ten Honza že prý jednou
na vraníku jel a jel
cestou pustou nedohlednou
v divný les, kde zámek zřel,
kde prý bylo stříbra, zlata,
až prý přecházel mu zrak,
vzadu sedí spánkem spjata
Růženka, ji hlídá drak
(čtenář vytkne drobné Lili
běh snad dosti logický –
oh, můj čtenář se zde mýlí:
to jen duch můj básnický
spracoval ty řeči její –
ona hned již s počátku

spletla jednom ve peřeji

Pepi i tu pohádku.

Bibi však jí rozuměla:

poslouchala dojata,

v černých očích se jí chvěla

duše touhou napjata,

a ten celý příběh lepý

hned si živě kreslila,

při tom ručkou vlasy Pepi

bez ustání hladila).

Příběh stoupal... Honza bije

s drakem se... boj urputný...

poslední mu hlava s šíje

useče meč mohutný –

a hned rozkvetá vše valem,

dýše vůní čarovnou...

v posled Honza stal se králem

a Růženka královnou...

(Všichni jiní vypravěči

zmlkli by tu kratičce,

ale Lili přejde řečí

ihned k svojí babičce.)

Její babička prý vlasy
má tak bílé jako zed',
že prý před dávnými časy
jako ona, Lili, teď,
byla taky takhle malá;
Lilinu prý maminku
nějaká jí vrána dala
zavinutou v peřinku;
maminka že povídala,
s babičkou že už je kříž,
bude prý už beze mála
teď z ní druhá Lili již;
maminka že často pláče,
jsouc s ní, Lili, v pokoji,
že jí říká: moje ptáče –
a že pro ni vystojí
mnoho strachu: nejraději
že prý by ji zavřela
před světem, by duši její
neotrávil docela...
– Ale já bych – Lili míní –
byla přeci nejradši

Růženkou, co spala v síni
zámku v lese bodláčí. –

– A já taky – Bibi táhle
a nesměle prohodí.

Chvíli ticho. Lili náhle
hlavičkou svou pohodí,
s divanu se sveze na zem
a svůj plný obličej
v chmurný výraz stáhne rázem,
jak u vzrostlých vídá jej:

– U nás krejčí dneska zase
tloukl dole paní svou! –

Bibi hledí ve úžase
na ni tváří ztrnulou.

– To – dí Lili s indignací –
je přec jenom ošklivé! –

Bibi jako echo vrací:

– Jo, to je přec ošklivé!

V čtverci lesklém na parketách,
kam dopadá slunce pruh,
v němž se točí v modrých čtách
blýskající prvky duh,
leží Pepi, v zemi hledí
nehybnýma očima,
roztažená, slova nedí,
nikdo si jí nevšímá...

II.

Je zimní večer. V pokoj vejdem tmavý.
Na okna padá přisvit mihotavý
luceren z ulic. Jiskrnými blesky
tu ledné hrají na sklech arabesky
a pohlcují tento přisvit. Z kamen
naproti v koutě vyzařuje plamen
tenkými proužky. A tím šerem vlaje
příjemné teplo, s kterým smíšena je
ta zvláštní vůně čistotná a tichá,

jíž pokojíček mladých dívek dýchá.

Jen táhlý tikot hodin s jedné stěny
a hukot v kamnech volný přitlumený
a chvilkou ohně zvučné zaprasknutí
lze slyšet – jinak nikde ani hnutí...

Teď v pravo od kamen se něco hnulo,
jak by se křeslo bylo posunulo,
a jasný hlas vzdych do tohoto šera:
– Ach, Bibi, Bibi, touhle dobou včera!...

A z leva, kde se také hnulo křeslo,
za odpověď se elegicky neslo:

– Ach, Lili, včera! Bylo lépe věru!... –

A zase ticho zavládlo v tom šeru...

– Víš, Bibi, včera asi touto chvílí
švadlena přišla, my ji obstoupily,
babička, matka; přinesla mé šaty.
To víš, byl každý zvědavostí jatý,

já nejvíc: švadlena mi šaty nese,
v nichž objevím se na svém prvním plese.

To strojení! V saloně zatopily,
pět svíček k zrcadlu mi postavily
a česaly mě. Máť má – nikdy dříve
jsem nezřela ji v náladě tak živé
a radostné – se kolem mne jen točí;
a babička div nenechala oči
na každé stužce, stále povídala
a na své staré bály vzpomínala –
nu, babička má! Víš, jak máti říká,
že té se život víc už nedotýká,
že z přítomna už lepší část jen cítí
a v vzpomínkách jen mladé slunné žití...
Švadlena při tom na mne ještě šila,
tu jakýs záhyb, tu cos přišpendlila,
a stáhly mě, až nevolno to zraku,
a mně přec lehko bylo jako ptáku!

Pak máť mi dala perly své kol šíje
a zatkla do vlasů dvě kamelie –
já byla hotova! Já nemyslila,

já ani nevím, zda jsem vůbec žila,
já čekala, kdy přijdeš, a co dále
pak bude asi v tomto celém bále...

Tys přišla, a já zajásala v duši,
jak tobě pěkně bílý šat ten sluší,
na hrdle na sametce křížek zlatý;
a kamelie ve tvou kadeř vpjaty,
věř, byly stokrát krásnější než moje – –

– Mlč, Lili, o šatech; znám ruce svoje,
co dovedou, však mně to jedno bylo;
já nejsem nikdy hrda na své dílo
a jdu, v čem mohu. Já však zřela na tě:
tys byla bájná od hlavy až k patě
jak z pohádky zjev – a já zřela předem,
že nespátřím tě živoucím svým hledem
po celou noc, bys vedle mne si sedla. –

– Já, Bibi, chtěla, ale nedovedla
jsem odřící; tu vždycky přijde kdosi
a tak ti dojemně a pěkně prosí,
že zarmoutit ho nechceš; jednou kolem,

ty řekneš předem – a on s teskným bolem
pohledne na tě – tančíš dvakrát tedy,
pak promenada a pak do besedy
se staví čtverce, a už: zas to duje
a dotančí se, zas se promenuje,
pak začne valčík, dva, tři tanečníci
čekají na tě s prosebnou zas lící,
ty tančíš, tančíš, myslíš: sednu chvílku;
je pauza – v tom se řadí na čtverylku
a už se tančí – – a ten čas se řítí
tak rychle jako nikdy dosud v žití.
Věř, strnula jsem, když tu půlnoc byla,
vždyť jak bych sotva půlhodinku žila!
Nu, a v té pause přec jsem přišla k tobě... –

– V jídelně, Lily, sešly jsme se obě.
Jen tělo tvoje; kde jsi byla duší,
můj rozum ovšem hádal i teď tuší:
nahore v sále. – Víš to, když jsi sedla,
žes neustále jednu řeč jen vedla:
že ráda jídáš řízky? –

– Možno, Bibi.

Však nejráděj bych byla bezpochyby
ti s pláčem zajásala, jak jsem šťastná,
jak dnešní noc je čarovná a krásná,
a přec – žel bohu – kvapí! Však teď rci mi,
jak ty se kocháš vzpomínkami svými
na tuto noc? Jak a s kým tančila jsi?
Jak se ti líbil? Co ti říkal asi?
Co bál ten vůbec? –

– Bál mě bavit, Lili,

můj první bál... tam toalety byly
úžasné věru – vděčna jsem tvé máti,
že ráčila mi průvod svůj tam dáti;
i tanec bavit by mě – kletba byla,
že nemotornost má se uplatnila,
– ty víš, jak tančím – kdož tančili se mnou,
to poznali též a s poklonou jemnou
po dvou, třech krocích se mi poroučeli,
pak nespátřila jsem jich večer celý.
Však neželím; já stíhala tě zrakem,
jak poletáš tím pestrým lidí mrakem,
jak bavíš se, když byla promenada –
a byla jsem tak všemu z duše ráda. –

Cos řekla, Bibi, tomu tanečníku,
jenž uchvátil mě zrovna v okamžiku,
jak vešly jsme? Já pranic neviděla
než uhlazené vlasy kolem čela
a zlaté brejle, pozděj viděla jsem,
že hezký muž to, mluvil pěkným basem
a vybranými slovy – hádám skorem –
že bude asi někde profesorem.

A ten, jenž zadal se mi na besedu,
básníkem zdál se býti dle řeči, hledu,
tak snivě zřel a mluvil velmi krásně
a citoval mi roztomilé básně;
pak student kýs, ten vplétal v rozhovory
komické vtipy na své profesory,
byl zábavný, a teď si představ, Bibi,
on říká, jak se mu mé jméno líbí
(já řekla mu je), dále řečí dlouhou
mi povídá, jak zůstane mu touhou
mě spatřit ještě, ptá se, doufat smí-li –
a jeho oči tak mě uprosily,
já řekla mu, kdy chodím do piana,
on na ta, nebudu-li polekána,
když zjeví se mi za některým rohem...

Ted' rci mi, není-li to v směru mnohém
hotové vyznání? Já neberu to přísně,
on jen chce přinést Hálkovy mi písně,
ty budem čísti. A pak na chvíličku
přec můžem provést žertovnou s ním hříčku,
nic vážného, vždy my ty muže známe,
a proto, vid', se nikdy neprovdáme,
co měla máť má z toho, že se vdala?
Vždyť říká mi, jak noci proplakala
a mě že raděj v klášteře by zřela,
neb sebe v hrobě, kdybych vdát se chtěla! –

– Ne, Lili, my se nikdy neprovdáme! –

– Vždyť, Bibi, se tak spolu rády máme,
co víc nám schází? Kdybys mužem byla
ty, Bibi, pak bych takhle nemyslila –
ty jediná bys měla srdce zlaté! –

* * *

A štíhlé tělo na zad povypjaté
před kamna kleklo, dvířka otevřelo:
řeřavé uhlí tam se zlatě rdělo,

a jeho záře na obličej letla,
a v hloubi očí zaplála dvě světla
malinká, tečky dvě se blýskající,
a dlouhé řasy nemohou jich stříci,
ač zorničku před zárem ukrývají.
A tváře, čelo, rty se hořet zdají
červánky plamennými těch dnů štěstí,
jež jistě musí téhle hlavě zkvéstí.

Ted' zakmitla se ještě ručka bílá
s lopatkou uhlí, rychle přiložila,
zavřela dvířka... postava zas tmavá
se země rychle elasticky vstává
a dí, a touha chvěje se jí v hlase:

– Ach, Bibi, kéž už jdeme na bál zase! –

III.

Bibi má, tvůj dnešní list
znova zas a znova беру,
musím zas a zase číst,
a zas je mi k pláči věru.

Bibi drahá, pravdu máš:
jak by od dne mého sňatku
přátelský ten svazek náš
ztratil se v tom shonu, zmatku,
jež mnou tenkrát zmítaly –
totiž: ztratil duši svoji;
jeho formy zůstaly:
chladné řádky, které v roji
poletaly sem a tam –
nevíš, jak mi hořká byla
tvoje přání k jmeninám,
prosby, bych tě poručila
muži svému, dětem svým,
psané s pečlivostí velkou;
jak tím řádkem kratičkým,
že se staneš učitelkou,
zařízla jsi tenkrát
jako nožem k srdci mému
(tenkrát ruce sepjaté
řekla jsem jen: konec všemu!) –
po tvém listu chápu dnes,
že též vina na mé straně:

psala jsem ti listů směs
a neřekla odhodlaně:
Bibi, mluvme upřímně –
ne, já zatím dlouze psala,
kterak služky zlobí mě,
že má zub má dcera malá
atd. – však o tom dost.
Bibi moje, Bibi milá,
díky za tvou upřímnost,
jež nás sobě navrátila.

Bože můj... Tvé dnešní psaní...
Nad každíčkou řádkou tou
plakala bych bez přestání,
nad tebou – i nad sebou...
Ty si stýskáš: osaměle
světem plynu – nevím kam,
vrásky lezou po mém čele,
a já se jen pořád ptám:
nač se soužit, k čemu žítí?
Kdyby aspoň kdos tu byl,
jemuž by moh člověk díti:
i nejmenší ze svých chvil

zasvětit chci tobě, drahý –
jinak ty dny bezcenné
pohodím kdes v prostředí dráhy
bídne, tmavé, ztracené... –

Čili prosou, moje Bibi,
smysl chápu-li těch slov,
myslíš, že ti jenom chybí
trochu lásky v srdci krov...
Bibi moje, co ti říci?
Nevím, zda tě přesvědčí,
co ti ruka moje chvící
s upřímností největší
napsat hodlá... Nepřesvědčí,
vím to předem, dobře vím,
marny jsou tu lidské řeči,
kde jde srdce s právem svým –
ale slyš: jsem vdána tedy,
dobře vdána – říkají –
muž je zdrav, pod mými hledy
děti pěkně vzrůstají –
ale šťastna nejsem; cítím
strašnou všednost v nitru mém,

a tak plížím se tím žitím,
že i sobě hnusna jsem –
a ty myslíš: láska! Bibi,
věř, že bych se smála ti,
jen v mém nitru cosi kdyby
nezačalo stenati...

Láska!... Byla tu snad... Kdo ví?...

Příliš krásný je cit ten,
neměl by být člověkovi
na tom světě dáván v plen –
vždyť ti, které ona pojí,
nemají na práci nic
než ji bítí vášní svojí
v etherickou její líc –
snad ti smysl toho temný,
pak mi věř, jsem zkušena...
snad to chápe duch tvůj jemný,
a ty zíráš zděšena
na mé řádky...

Bibi moje,

uzavřenou květinou
je ta smutná duše tvoje,

má však věčně vůni svou...

list tvůj dchne jí každou řádkou.

Kdybys dneska zemřítí

měla – pro tu vůni sladkou

hned chci s tebou měnití...

Nevíš, jaká sudba krutá

dovede to v světě být:

býti prázdná, vyvanuta

a přec dýchat a přec žít...

Jak vše přišlo – nelze říci,

ani hádat nebudu;

žádné rány hřímající

zavilého osudu,

žádná bolest, žádná ztráta –

ale všechno to je zde,

o čem moje máti zlatá

říkávala: žití zlé...

Moje máti... Hlava její

jeví se teď zrakům mým:

bezútěšnost v obličeji,

a já tak jí rozumím...

Dnes mi jasno, ze vší síly

proč se tenkrát vzpírala
mému sňatku; proč v té chvíli,
když mi přece žehnala,
řekla mi: Buď stloustneš, dítě,
nebo budeš nešťastnou...

Často utíkám se skrytě
k vzpomínkám a duši mou
táhnou chvíle z dětství mého,
naše bály, zábavy,
sny tak rázu veselého –
vše má nádech modravý,
jako mívá čistá dálka –
a vždy hlasem tesknoty
cosi v duši mojí zalká:
bylo – však ne při tom ty...

Vidíš, Bibi, stotožniti
nikdy se mi nezdaří
sebe s dívkou plnou žití,
jak ji duše moje zří...
Chvilkami též čekám cosi –
zázrak, jenž mě spasí snad,
ale za dnem den mi nosí
všecko staré v žití sklad.

Jsem už pětatřicet roků,
kdy se nejde jináče
nežli v pěkném volném kroku
a už nikdy neskáče...
A co čekám – snad se stane
také zvolna... Do vlasů
ponenáhlu jíní skane,
a pak k svému úžasu
člověk bude děckem zase;
jako bílá babička
bude v podvečerním čase
hýčkat děcka maličká
dětí svojich... Vidím živě
babičku svou... život dřív
též prý strh ji v proud svůj divě,
za to západ na podiv
vzplál jí pěkně; šťastna byla.
Víš, jak často sešlý hlas
ještě k zpěvu naladila? –
Toť div, jenž mne čeká as...

A jak takto – ptáš se – žiji?
Tuto chvílku mám jen klid,

nejlepší, co v mizerii
svoji mohu vůbec mít.
Tchyně, ta šla s hochy mýma
na procházku; holčičku,
jež mi v kolíbce teď dřímá,
houpám nohou trošičku.
Muž je dosud v kanceláři.
Venku pěkně. V ulici
hází dubnovou svou záři
slunce zlatem sršící.
Neláká mě... nějak štítím
se teď styku se světem,
raději čas trávím šitím
nad svým spícím dítětem. – –

Piš mi brzy, Bibi má.
Piš mi hodně, já též budu.
A zas slovy přímýma.
Člověk nezbaví se trudu,
ale ulehčí si chvíli.
Líbám tě a jsem tvá

Lili.

P. S.

Zde je podobizna ta.

Vidíš prořídle ty vlasy,

lícni kost, jež vypjata

nad obyčej zdá se asi,

nad tou lící zapadlou

pohled' v zkalené ty zraky –

pak tu hlavu uvadlou

kolorovat musíš taky:

vem ten nádech nezdravý

první žluti podzimkové –

pak to, co tě pozdraví,

je vše, co se Lili zove.

Marie Wiltová

Slečně Anežce Schulzové

Slavná operní zpěvačka, Marie Wiltová, skonala ve Vídni dne 24. září 1891 příšernou sebevraždou.

Po prudké a vášnivé rozmluvě s jakýmsi mladým elegantním mužem vyběhla v jednom domě vnitřního města do čtvrtého poschodí, odkudž se vrhla do dvora. V příštím okamžiku leželo korpulentní tělo její na kamenné dlažbě jako beztvárná zkrvavená masa. Neopětovaná láska

osmapadesátileté umělkyně k onomu muži sotva šestadvacetiletému dohnala ji k tomuto kroku...

Z novinářské zprávy.

Kus lokálky... jen jeden článek,
jichž v ploše žurnálových stránek
se denně řetěz mihotá...

Už všední je a otřepaná
ta slední zoufanlivá rána,
jíž vyzní, mocí zpřetrhaná
ta vetchá struna života!

Bizarní fraška, tragedie,
jež Osud vytrvale vije
před tváří svého publika,
by dnes je ještě jala plně,
musí se rovnat hrozně vlně,
být sestrojena důmyslně
s vší vervou toho básníka!

Nuž, báseň byla podařena:

Zde neforemná tlustá žena

svou roli odehrála již;
rty uvadlé si přihnout chtěly
tam ještě pohár lásky vřelý,
kde zavírá se život celý
a myslí na hřbitov a kříž!

A intresantní moment ještě:

Ten život spěl pod proudy deště
to kytic, věnců, vavříků –
protějšek pěkný Osud tvoří
ku dramě, kdy v lesbickém moři
plout nechal (též po lásky hoři)
antickou hlavu Sapfinu! – –

To světu stačí, jde se dále,
jak od truchlohry dokonalé
v denního žití přeje,
a čeká v touze nenasyté,
kde zdarma nová hra se skytne,
jež na pár chvil zas zájem chytne
a svadlým nervem zachvěje...

Já stál jsem tehdy v lidí vřavě,

jež tlačila se nedočkavě
ku zohavené mrtvole;
jí neviděl jsem; já měl dosti
těch hluchých řečí banálnosti,
úsudků plných lhostejnosti
a vtipů drzé svévole.

Tu vzpomínal jsem na tu chvíli,
kdy ona v lesku slávy, síly
před plným domem zpívala!
Z té ženy s nízkým plochým čelem,
s vídeňské zelenářky tělem
genius zářil v lesku skvělém
a božská velkost splývala!

To bylo v »Aidě«. Žhavé chvění,
opojné jakés rozčilení
rozlito bylo divadlem:
zde oči jenom poslouchaly,
zde nervy strunami se zdály,
v něž její tony dopadaly
a znova hřměly v nitru tvém.

A ona zpívala a hrála...

Ta celá duše její tála

v ton vítězný a vířící...

ne, nehrála, to ona žila,

vše trpěla, vše procítila –

vždyť tenkrát sprcha slzí lila

se zřetelně jí po líci...

A jaký život ležel za ní?

Nevlídne mládí, namáhání

a úděl chudé dívčiny:

ta jednotvárná práce všední,

jež plouží se tak od dne ke dni,

ta resignace, s kterou bědní

zří tupě v příští hodiny.

Pak vdala se. Muž s postavením

(– partie dobrá – běžným rčením)

se ráčil nad ní smilovat;

byl sňatek to, jak zvyk je lidu:

ty odeženeš od mne bídu,

já budu sloužit tvému klidu,

o kuchyň, prádlo pečovat.

Tak mohla jít tou cestou žití,
jak jiných sta jí zříme jítí:
v svém malém kroužku vážena,
ctít příbuzné, mít známé dámy,
houf dětí, boje se služkami,
pak hrát si s vnuky, se vnučkami –
a žití plavba skončena.

Však v těžkopádné duši její
se zvolna touhy probouzejí
a větší, vyšší, smělejší,
a v srdci, v němž jen stíny žijí,
teď tony rodí se a bijí
a slívají se v melodii
nad lesní orkán bouřnější.

A naslouchala hlasu tomu
a poslechla. A s bohem domu
i muži dala bez žele.

A zdálo se jí v okamihu,
že střásla jakous kletbu, tíhu,
že teď otvírá žití knihu

a že v ní našla účele.

A žila, žila... Všecka práva,
jež příroda nám lidem dává,
svým bohům dala na oltář;
den nebyl pro ni; ožívala
až v šatně, kde se oblekala
a žila, na prknech když stála,
stopena v sterých světelných zářích.

A žila, žila... Světem dálným
se nese letem triumfálním
a vše jí leží u nohou:
titule, skvosty, sláva, jmění
i kritiků zbožné zanícení –
vše, čím se platí za umění
pod touto modrou oblohou.

A pak... Kus staré teorie,
jež u tragiků řeckých žije,
se na ni náhle navíjí;
když božstvo pozemským se stává,
vždy křehkou schránku na se brává,

však když svůj úkol dokonává,
tu schránku Fatum rozbíjí...

Tak po letech jí tucha bolná
znát dává, že vše mizí zvolna,
hlas, leta, život, vavříny –
tu v těžkopádné duši její
se potlačené touhy chvějí
a srdce hrobu u veřejí
svůj žádá román povinný...

Jak hořce asi rozhledla se
po zašlém, takhle žitém čase,
jakou as struskou bezcennou
jí byly pocty, velkost, sláva,
ta náhrada, již božství dává
za odřeknutá srdce práva,
za mladost šumně ztracenou!

Ne, nedopadlo její tělo
na kámen dvorku; ono hřmělo
ve vyčítavém chropotu
kams jinam. V líc genu svému,

v líc tomu božství ukrutnému,
své slávě klnulo i jemu
i nežitému životu.

Bez ovoce

Paní Zdence Krejčové

Jak zvadlý úsměv stařeny
svít slunce žlutým parkem chví
a hází záblesk zlacený
v zem do mokrého listoví.

Na osluněné lavici
pod kaštanovou alejí
tři dámy sedí mlčící
a kamsi v prázdno vzhlížejí.

Ta jedna jako zima je,
ta zima, kde vše kryje sníh,
a ona hledí do kraje
pohledem očí ledových.

Dvě druhé: mračno na čele
a v očích pohled hořce zlý,
dvě jeseně to zmrtnělé,
jichž květy planě odkvetly.

A chvilkou přejde kolem nich
dvé milenců; tu zní jim v sluch
ten nejšťastnější lidský smích
a slova plná sladkých tuch.

A chvilkou mladí manželé
jdou, v hledu stopen žárny hled,
k nim doletají vesele
stlumené trosky šťastných vět.

A chvilkou chůvy s dětmi
se kolem zvolna loudají,
ty děti třepou ručkami
a smějí se a žvatlají.

A chvilkou vzduchem zlaceným
to žalostivě zašustí,

když starý kaštan k nohám jim
svůj žlutý vějíř upustí...

A Zima plaše zmateně
svůj teskný pohled zavěsí
na dvě své vedle Jeseně
a nenápadně vzdychne si...

Z vlaku

Paní Marii Šimáčkové

Unaven odstoup jsem od okna
a přivřel znavené oči –
ten kraj se zrovna šíleně
kol vlaku do zadu točí!

Je líp těm letícím kulisám
tam venku vale teď dáti,
vlak nechat dunět, kolíbat
a chvilku zde pěkně spáti...

A dřímám... Čertovo plemeno
ty ženské se svými hlasy!
Pištivých, řezavých, kvičících
jich vedle šest sedí asi!

A tak sem slyším přes příčnu
ten jejich rozhovor celý,
o mužích, tetkách a housatech,
o mrkvi, cibuli, zelí.

A to se diví jak na povel,
kde pranic k podivu není,
smějí se každé hlouposti
v protivném hlaholení.

Vlak písk a jedem v stanici.
Jakási babička cupe
s venkovským modrým uzlíkem
a leze k babám těm v kupe.

Zas jedem... A vedle začíná
hlasitý rozhovor znovu:
babka je v křížovém výsledku –

rozumím každému slovu.

Kam jede? Jede do Hory.

Návštěvou? Ba. Smutnou ale.

Jeníček její sedí tam

už měsíc v kriminále.

Jak? Proč? – A stařena vypráví.

Bez pláče, bez slz a vzlyku –

ti lidé, třeba zlomeni,

mají ten klidný ton v zvyku.

Má ještě muže. Jeníček

je dítě jejich. A v Luhu,

dvě míle na půlnoc k hranicím,

chalupu mají bez dluhů.

Jeníček jejich lásku měl,

zalíbil selskou si dceru,

Barušku pantáty Novotných –

však jí už tenkrátě věru

ta známost líbit se nechtěla.

Mladým však ať někdo radí!

Hlavou jen pohodí, zlobí se –
inu, to mládí je mládí!

To děvče bylo jako květ,
co pravda. Ale květ z pekla;
bez pojmů, jak vítr nestálá,
po mužských zrovna jak vzteklá.

Zdála se Jeníčka ráda mít,
měsíc dva – všecko šlo hladce,
hoch už se chystal k veselce,
řek o ni otci i matce –

tu na konec aprilu přistih ji
– šel, chudák, máje jí vstavit –
v půlnoci v zahradě s Borůvkou,
– čeledín jejich – se bavit.

Jeníček je tak dobrý hoch,
prchly však, že až bůh brání,
zavírák vehnal mu do prsou,
Borůvka nevzdych už ani.

Dva dny se toulal bůhví kde,
pak přišel, tiše sed k stolu,
a dal si hlavu do dlaní,
a tak jsme plakali spolu.

A už tu byli četníci,
železa, vůz a už jeli
do Hory, k soudu – –

a teprv teď

věty se vzlykavě chvěly...

»To bude jistě pověšen!«

z žen jedna rozumně míní.

»To jistě!« praví jiný hlas.

»Tak vy tam jedete nyní?«

»Pár buchet vezu mu, buchet pár,

on je tak vždycky rád jídá...

Můj bože, pověšen... bože můj,

ta hanba pro něj, ta bída!

Ti páni mají paragraf,

tím všecko změří tak hbitě –

ale, mí zlatí lidičky,

vždyť je to přec moje dítě!«

Stenala chvilinku. Jedna z žen

zvědavě zeptá se znova:

»A co ta jeho Baruška,

jak se teď po tom všem chová?«

»Pánbůh jí odpust' všecko zlé,

ty moje noci a hoře!

Už zas má nyní jiného –

a Jeník jak by pad v moře!«

»A tatík váš?« se jiná ptá.

»Tátové jinak vše míní.

Jeníčka jenom proklíná,

sám by ho utlouk snad nyní...«

Vlak písk a jedem v stanici.

Toť věru Kutná už Hora.

Šedivá, mlčící, rozlehlá,

chrám Panny Barbory shora

tenkými vížkami dívá se
po širém barevném dolu.

»Tak s Pánem Bohem buďte tu,«
stařenka bere se dolů.

Dívám se za ní, jak se jí
šedivá hlava ta třese,
jak pozorně modrý ten uzlíček
v uvadlých rukou svých nese!...

A jedem zas. A zadumán
poslouchám dunění vlaku –
ta sešlá drobná stařenka
tam ještě míhá se zraku.

»Ach, což ta láska mateřská
přes časy, přes hrob hoří,
neumrazíš ji na horách,
neuhasiš ji v moři.«

Tak mi ta sloka napadla,
ta sloka Nerudova,

a já si říkal ji hlasitě,
a maně zas říkal ji znova.

A k vlaku dunění dál a dál
ty verše zněly mi v sluchu,
a kdykoli nyní mi napadnou,
vídám tu matičku v duchu...

Teta

Paní Boženě Benešové

– Teta přijde! Bože, bože,
to zas bude pěkný život!
Ve dne se v ní stále zhlížet,
večer hrát s ní mariáš!

A že vždycky pretenduje
už ten pozdrav na nádraží!
V jedné ruce deset škatul,
v druhé zajíc – bože můj!

Vzdychne, že ji brní nohy,
jít že musí – a jde vždycky
v hrozném čepci, děsných šatech
promenadou Příkopů!

A ten způsob její mluvy!
Víš-li, že mě naposledy
žábou zvala, hloupou holkou,
ba i žlutým housetem?! –

Dvacet roků sličné Líny
povržlivě rty své krčí,
bílá ručka mrskne o stůl
lístkem plným švabachu.

– Dítě – vytýká jí matka –
až ty životem tak projdeš,
jako prošla teta Sáli,
také trochu změníš se!

A že žila teta Sáli? –

– Žila, dítě, těžce žila.

– Ale, máti, vždyť ten život
choval ji jak v bavlnce!

Muž ji rád měl (sama tvrdí),
jmění měla, zdravé děti,
jaktěživa nestonala –
to zveš »projít životem«?!

– Nehřeš, Líno. Nedej, bože,
abys poznala tak štěstí,
jako Sáli –

– Ale nikdy
nesteskla si přede mnou! –

– V tom to právě vězí, Líno
Nejdravější je ta bolest,
která zžírání naše srdce,
ale přes rty nejde ven... –

Lína mlčí. Záhadou jí
stala se teď teta Sáli.
A den k odpolední lezl

jako hlemýžď pomalu.

Odpoledne na nádraží

zjevila se teta Sáli

v hrozném čepci, děsných šatech,

v rukou zajíc, škatule.

A že brněly ji nohy,

chtěla jít a přes Příkopy –

Lína zatínala zoubky

nad procesím, v kterém šla.

Doma teta sedla v křeslo

s jedné strany majíc Línu,

s druhé strany její matku,

a začala povídat,

O svých synech chválu pěla:

Toník vede hospodářství,

Václav postupuje v právech,

Jan se brzo ožení.

Nebožtíku muži dala

na hrob vstavit pěkný pomník,
drahá umělecká práce
s tklivým zlatým nápisem.

V hospodářství plno práce
od rána až do večera,
každý táhne tu svou brázdou,
tak že času nezbývá

ohlednout se po tom druhém,
trochu postát, pohovořit –
tak jí, tetě, pobyt v Praze
je vždy vlastně oddechem.

Zde lze mluvit, vzpomínati,
zde má aspoň posluchače,
zde lze podívat se v oči,
které mají rády ji,

Zde se o světě i slyší,
co se děje, jak se žije –
jaký však to jednotvárný
je svět v jejím zákoutí!

Časem svatba, časem pohřeb,
a co z různých domácností
syčící jak z hrnku pára
na veřejnost pronikne.

A tak člověk jest jak v kleci,
v kleci myšlenek svých vlastních,
jejíž dvířka vedou pod zem,
a tak touží pod tu zem!

– Teto – ozvala se Lína –
tys přec žila šťastný život,
teto, upřímně mi pověz,
jak ten život vypadá! –

Mužský, tvrdý obličej svůj
schýlila k ní teta Sáli,
v bleděmodrých očích jejích
škublo to tak podivně;

– Šťastný život? Co si myslíš?
Jaké štěstí ženu čeká?

Ženu vůbec? Co si kreslí

leta tvoje telecí? –

Slečna Lína sebou trhla.

– Jen se nevrť, housátko mé.

Jen se nevrť. Raděj zvykej

bez sklíček se dívati.

Hleď, já byla ještě dívčí,

když mě vdali... rozumíš mi?

Dítě skorem... provdali mě

bez okolků za něho.

Já ho vzala, neboť děvče

(přírodu už nepřevrátíš)

vychovává se a roste

pro muže, jen pro muže.

Můj muž (dej mu slávu nebe)

měl na srdci tvrdou kůru,

drsný byl a příkrý skorem,

nu, toť v jejich rodu tak.

Musil vyjít mezi lidi,
aby nebyl druhým k smíchu,
nu, a muži pohovoří
nejlépe si v hospodě.

Na mně leželo pak všechno:
kuchyně, dům, hospodářství –
bůh ví, kde se vzalo síly,
že jsem pod tím neklesla!

A můj – víš, byl jako břitva,
zrovna boží dopuštění
hřmělo domem, když tak někdy
maličkost jen scházela! –

– Píval strýček? –

– Hnusné klepy!

U nás toho celý okres.
Žádný had tak nemá jedu,
jako jazyk člověčí.

Píval, Líno, ale sotva

píval více než tvůj táta;

jedovaté řeči lidí

pranic na tom nezmění.

Prý ho domů vodívali

za bílého rána druží...

což už musil opilý být,

když ho někdo provázel?

A že zbil mě pravidelně –

hanba mluvit, bídné klepy!

Viděli pár modřin jednou,

jež jsem měla na tváři,

ty však sd'ála mi má straka,

když jsem byla u ní v chlévě...

však se nikdo neodvází

řici mi to do očí.

Že hrál karty, že se honil

za ženskými zástěrami?

Líno, ty jsi hloupé žábě,

ale tolik rozumíš,

že muž každý má své zvyky,
někdy karty, někdy žertík,
a já věřím, že by můj si
v ničem býval nezahl!

Čtyři roky je už v hrobě,
a ty řeči stále o něm,
ale za mými jen zády,
hezky tajně, zbaběle!

Však bych já se podívala
na takovou lidskou hubu,
věř mi, Líno, tyhle prsty
vjely by jí do tváří!

Ti mí hoši – všichni po něm!
Každý jako křemen tvrdý,
a já vím, že chtěl by každý
krev svou za mne vycedit!

Ale není ani času
na všeliké citlivůstky,

každý musí jít za svým,
nedívá se po druhém.

A já jenom tady u vás,
Líno, zahřeju se trochu...
Jak to všechno u vás voní
tiše, mile, domácky.

A ty musíš u mne sedět
(nic ti nepomůže, Líno),
zlá tvá tetka je a tyran,
sobec, stará babice!

A víš, Líno, ještě něco.
Častokrát už jsem si přála
podívat se do divadla,
navštívit to Národní...

Vím, že znáš, co tak se hraje...
Holka, chtěla bych jít s tebou,
když se hrá... nu, jak se říká...
o milencích... o lásce...

Hrá se to přec na divadle,
jak by skutečnost to byla...
On k ní mluví sladká slova...
má se k ní tak zdvořile... –

– Teto, pláčeš? –

– Líno, Líno,

lidé prý i prožili to...
Ale já jsem neslyšela
ani slůvka v životě...
ani slůvko... ani pohled...
ovšem... bylo málo času...

Bledé oči tety Sáli
topily se v proudu slz.

Mimo cesty života

Paní Fridě Šaffové

Zvon k ranní hoře zaznívá –
sestra Beata neživá.

Našli ji v cele přitmělé
pod křížem Vykupitele.

Ta její sněhem krytá leb
do starých klesla modliteb

a v smrti líbal svadlý ret
pomněnku suchou z dávných let...

A s dřeva kříže chvíli tou
svou hlavu kloně zmučenou

zřel teskně na ni Kristus Pán,
o nevěstu svou oklamán...

List[1]

Nejmenované

So sprach mir ein Weib:
„wohl brach ich die Ehe, aber

zuerst brach die Ehe – mich!“

F r. N i e t s c h e :

Also sprach Zarathustra, III. 303.

Víš všechno. Dobře. Nečekej však tady,
na poslední té známce, že my dva si
kdys čímsi byli, nečekej v tom listu
mé omluvy a lítost kající.

Je monolog to služky na odchodu
(a – ruku k srdci – víc já nebyla ti
než služkou, jíž jsi ráčil dávat najíst
a jíž jsi časem nějaký šat hodil
a již jsi blahosklonně vedl někdy
na ples a koncert nebo do divadla),
ta služka jde a chce ti jenom říci,
že není žádnou bezeduchou loutkou,
ba, že ten celý čas se odvážila
mít ve své duši svoje hospodářství,
mít ve své hlavě rozum – třeba malý –
mít v srdci hlas – a teď ho poslechnouti.

Hle, čeho já se dneska odvažuji!

Tak psát i tobě! Tak si dovolovat
o sobě mluvit jako člověk jakýs,
jenž tobě roven! A já tak tě vidím,
jak ošíváš se při každyčickém slově
jakoby byl to škorpionek malý!
Jen považ všechno: (a pak ošívej se!)

Tys byl vždy zdobou lidské společnosti,
»výtečný právník, jeden z nejbystřejších
obhájců našich« (jak to hlásí denně
žurnály všecky ve svých soudních síních);
při řečech tvojich v každém přelíčení
se nakupily davy obecnstva,
tvůj každý soudruh závistí moh zžloutnout
nad tvými úspěchy: ty k slzám dámy,
k soucitu muže pohnul jsi jak loutky;
při důvodech tvých slepá spravedlnost
svou přísnou rukou ťukla v jednu vážku,
a klient tvůj, čist jako malé robě,
se vrátil v náruč čestné společnosti;
a jaks byl jinak člověk ve všem vzorný,
muž dokonalý! (totiž: nezalhal snad
a nedlužil se, svoje erotica

jsi nedával snad v pospas druhům v klubu
a pils vždy s mírou, při tom nosil přesně
moderní kabát, neshlapané boty
a v pádu vážném jistě bys byl hájil
čest tuto s blesky v rozhorlených zracích
buď žalobou či pistol v pevné ruce) –
a teď: ta čest je zašlapána v bláto,
tvé úspěchy, tvé jméno roztrháno
nestoudnou bytostí, jež byla do dnes
tvou ženou! Mnou. Já zničila tvůj život.

Vid', to jsem bídná! V tom však nejbídnější:
já nedopřála jsem ti jedné role,
být soudcem nad mnou, mrzkým provinilcem!
Vím, jakým lékem byla by ti chvíle,
kdy s hrudí nadmutou a soudce hledem
a velkolepým divadelním gestem
bys řekl mi: Je konec mezi námi,
práh mého bytu dělí teď náš život –
či ještě jinak – ale metaforou
řek bys to jistě. A já šla bych tiše
zdrvena blesky tvojich svatých hněvů,
a ty bys s klidem v nitru mohl jíti

v křem společnosti, na své tváři nesa
tragickou masku, ale znal bys v nitru,
že ten svět ví, jak rozhodně jsi jednal,
jaks nešťasten a jak to pevně neseš –
a já ti ani toho nedopřála...

Já neuznala tvou autoritu,
já nemyslím, že ty bys moh být soudcem
nad svědomím mými Ba hled', ještě více:
já ani sama sebe nesoudila,
já necítím se vůbec ničím vinna.
Že jdu, jdu sama a jdu dobrovolně,
ba, za štěstím svým jdu dnes z toho domu,
ne rozsudkem.

Chci jedno tobě přiznat.

Byl čas, kdy jsem tě v pravdě měla ráda.

Mně bylo tenkrát osmnácte roků,
a sám víš, jakým byla jsem já děckem.

Svět znala jsem jen z románů a básní,
byl pohádkou mi, již jsem měla žít,
a čekala jsem s jistotou, že bude
v něm krásného cos. Já tě měla ráda.

Já věřila v tu lásku jako v tebe.

Svou hrdou naděj viděla jsem v tobě,
tak pevně jsem se držela tvé ruky,
jak bys byl bohem. Často snívala jsem,
že pouze já jsem jednou z vyvolených,
jimž usouzeny v životě jen růže.
Tys byl tak velký, vznešený a krásný
(nu nediv se, já tenkrát věřila to,
jak každá jiná o svém vyvolenci),
muž bez poskvrny, přítel potlačených,
jenž celým ohněm hájí jejich práva
(já myslila, že je to v tvé duši
a nikdy řemeslem že advokáta),
my četli verše, romány a snili
nad Chopiny a Schumanny den za dnem
(dnes vidím, jak ti musilo být fádne,
a lituji tě, duše utrápená!),
pak vzali jsme se...

Přišlo probuzení...

V těch strašných nocích, jež se zdají jiným
snad nekonečným zřídlem všeho blaha,
já trpěla jen nevýslovným hnusem.
Rafinované jakés divé zvíře
mě strhlo s čisté vůněplné výše

v louž páchnoucího šedivého bláta
a rvalo mě tam, smýkalo mnou, cpalo
to bláto v zrak mi, ústa, sluch i duši –
a s tebou já jsem snila nad Chopinem,
a v tebe já jsem věřila jak v boha!

* * *

Ty čestný muži, já jsem prohlížela,
jak pěknou školou ty jsi prošel v žití,
co za poklady chováš ve své duši,
a čeho já se stávám účastnicí!
A taký svazek posvěcen prý bohem
a uznán, respektován společností!

V tom souzvuku dvou těl a těch dvou duší
já, pošetilá, chtěla najít krásu,
a zatím každý nový den mě viděl
tak bídnou, zničenou a oloupenou,
jíž tak je stydno před sebou i lidmi,
jakoby naha vyjítí ven měla!
A tys jen frivolně mě konejšíval,
a rozplítal mé spjaté v prosbě ruce,
že v manželství se tohle děje všude...

Tys neměl ani nejmenšího taktu
k mé duši ubohé! Ne pochopení.

A konečně, když zhnusil ses mi všecek,
že bych se byla prstem nedotekla
tvé ruky, když jsem s ledovým ti klidem
svůj odpor zjevila – tu neptal jsi se:
kam sem ji zavlek jak se jí teď jevím? –
ne, s maskou urážky jsi vedl řeči,
jež líps moh udat někde v soudní síni.

Pak ohlásils mi, že žít budeš nyní
zas na svůj účet. Žil jsi, já vím všecko,
ač dovedně jsi spády svoje tajil.

Já snažila se povstat, střeptat bláto –
už marně, moje duše proti vůli
jím byla prosáklá a otrávená.

Dva roky tak jsem podle tebe žila.
Tys žárlil na mne, žárlil bez příčiny,
snad hnán jen (možno-li to vůbec v tobě)
svých vlastních provinění výčitkami.

Já věděla, že žárlivost ta zbytkem
je dávné lásky, že je všemu konec,

však snažila se v očích společnosti,
té společnosti, jež je твоjím bohem,
být tvojí řádnou, hospodárnou ženou.

Než to víš sám, že omrzí nás všechno,
i nejctnostnější třeba komedie –
tak začla jsem žít také na svůj účet.

A dnešní krok můj nezdá se mi nijak
být mezníkem v mém celém živobytí,
jen změna kulis, hra jde klidně dále,
a potom jedna nová, mužská role.

Ty znáš jej, sud' si o něm, jak ti libo,
mně on je vším. A nedívám se k němu
už s ilusemi, nemám jich už vůbec,
ni o sobě ne (za vše díky tobě!).

Jsem připravena ke všem zkušenostem
i zklamáním – a těchto bude méně,
o jedno méně: nehledám už krásu
(zas díky tobě), jen pár pěkných chviliek,
a ty chci užít každíčkým svým nervem
i při skrčených nosech společnosti.

Snad přijdu o vše – život je dost hloupý,

že leccos se v něm často opakuje,
než má i to zas jednu dobrou stránku,
že nepřekvapí... Víím...

Však nač psát dále?

Co je ti ještě jenom po tom? Po mně?

Měj dobře se a do »poměrů daných«
se nějak vprav a hled' své dobré jméno
vyleštit nějak, bys moh vejít čestně
na forum čestné svoji společnosti!

Otrokyně otroka

Paní Ludmile Kratochvílové

Bije čtvrtá. Zívla. Vstala,
přehodila jenom sukni
a jde bosa opatrně,
aby neušlápla někde
některého z malých spáčů,
rozesetých po podlaze.

Jizba černa. Vzduch tu leží
těžký proteplený dechem
úst a těl. Muž táhle chrápe,
děti oddychují rychle.

Rozdělává oheň, zívá,
přimhuřuje zrudlé oči,
rozcuchaná hlava klesá
ospalostí k suchým nadržům,
staví hrnky s pokličkami
v plochy plátů, mele kávu,
přiloží a před dvířkami
choulíc se zří jako sova
v tancující jasný plamen.

Náhle vztyčí se, jde tiše
k oknu šátkem zastřenému,
sáhne na zeď, sundá cosi
a jde zpět. Už čile, živě
sedá k plotně, otevírá
dvířka její, rozkládá si
na kolenou v záři ohně
starou švabachovou knížku

a zří do ní vážně dlouho.

Na to zvedá hnědý kornout

s podlahy a z listů knihy

bere kousek tužky, píše

zvolna, jaksi namáhavě

řádku numer, hledí na ni

spokojeně, porovnává

ještě s knihou, vyndá z kapsy

desetník a zabalí jej

do papíru s číslicemi.

Na chodbě teď vrzly dveře.

Její bosé nohy rychle

vjely v trosky jakýchs trepek,

tiše otevřela, vyšla.

Mrazivý vzduch vane v jizbu,

žena zachvěla se zimou.

Naproti na prahu stojí

v košili a spodní sukni

tetka sousedka. Plam svíčky

z jizby žlutě vyzařuje.

Pozdraví se.

»Je to zima!«

»Jako v Siberii.«

»Takhle

protopit zas člověk musí

halíř poslední.«

»Ba, – musí.«

»Jak pak,« prvá přitlumeně

zašepotá, »chtěla byste

přisadit si? Já zas měla

živý sen.«

»No, vida, vida,

mně už se teď pranic nezdá.«

»Tak se zdálo mi – to bůh ví,

kde se hloupé sny ty berou –

že jsem posledního chlapce

měla s velkým jedním pánem,

jako kníže nebo baron,

a on platil – myslete si –

na to dítě každý měsíc

třicet zlatých!«

»Tu to máme,«

míni druhá, »takhle ve snu

člověka přec štěstí potká.«

»Já vám ani nevěděla,

co s tím houfem peněz dělat!

Mám ty desítky tři v ruce,

nový modrý hladký papír

– teď to ještě v prstech cítím –

a tak myslím si: můj bože,

co mám jenom nejdřív koupit?

A v tom hodiny už hrknou,

bijí – a desítky v pekle.«

»Pět krejcarů bych si dala.«

sousedka se rozhoduje.

»Dejte. Já už vyhledala.

Tu jsou. Velký boháč – sedma.

Nemanželské dítě – dvanáct.

Náhlé štěstí – pětatřicet.

Bože, vyjít aspoň ambo!

Vyplatila bych si šaty,
dali mi dvě zlatky na ně.
Vždyť už nemám vyjít v čem
na ulici!«

»Ba i já bych
věděla kam s ňákou zlatkou!«

»Počkejte, já musím na skok
k plotně, vařím brambory dnes,
trochu kávy, vařím to už
na celý den, člověk spíše
ušetří pár krejcarů tak.«

Vklouzla v jizbu, přiložila,
přistrčila hrnky k sobě
a zas vyšla.

»Tak co včera?

Tatíkové byli v schůzi,
co váš říkal?«

»Bylo prý tam
tuze hlučno. Mluvílo se
silně proti továrníkům.

Řekli si tam, že těm pánům
je ten dělník jenom otrok.
Nebude-li prý to jinak,
musí přijít velká stávka.«

»Bože, bože,« chví se první,
»jen zas to ne. Tatickové
smyslí si to, nepovází,
že je doma tolik krků,
že se jíst chce, že je zima.
Tyhle rebelantské řeči
ty jsou toho všeho vinny!«

»A váš muž se trochu tento – –«
sousedka dí ostýchavě,
»doma durdil?«

»Co má dělat?«

řekla první s resignací.
»To je vždycky. Zrovna jako
když se zlobí ve fabrice.
Chytil včera trochu ohně,
dopálil se z všech těch řečí –
nu, a vztek si musil vylít.

Podívejte –«

Žena zdvihla

obě ruce v záři svíčky.

Na těch obnažených svalech,

vyhublých se svislou kůží,

modraly se stopy bití.

»Taky dětem dal co proto – – –

Chudák – vztek si musí vylít!

Bolí to – ba – ale když se

vyzlobí a ukonejší,

řekne jedno vlídné slovo – –«

»Kde už jsi zas klepna stará!«

rozzlobený mužský hlas se

ozval z jizby.

»Bože, bože,

ještě není konec! Bože!«

Ruce křížíc, hlavu kloníc

vklouzla rychle v tmavý prostor...

Idyla

Paní Zdence Hostinské

Ta naše máti měla úsměv v očích
tak dojemný, tak plný resignace
jak svit, jenž tlumen tuje zelení
po náhrobním se kmitá kameni
a pod nímž klam a bolest tlí už sladce.

Ta naše máti měla jakés básně,
dvě knížky, které dobře schovávala
a často si je vzala na balkon,
když dům byl pust a skončen denní shon
a rudá koule slunce zapadala.

My z nich jen desky znali, pranic více:
ty jedny hedvábné a vyzlacené
se líbily nám z dálky nadmíru,
ty druhé z růžového papíru
už byly jaksi chudé, zubožené.

My jako děti vzhlížely k nim s úctou,
když matka jejich listy otevřela...

A časem přišla živá zvědavost,
my prosili, my žadonili dost –
však máti úsečně jen odepřela.

Vlas máti naší prokvítal už sněhem:
Čtla zřídka... měla asi jisté řádky,
nad nimiž sňala zvolna s očí skla,
a bílé ruce na skrání přitiskla
a zřela v prázdno... do snů... do pohádky...

Pak rakev její byla plna květů...
Na líci úsměv tklivé resignace
jak svit, jenž tlumen tuje zelení
po náhrobním se kmitá kameni
a pod nímž klam i bolest tlí už sladce...

S třesoucí rukou, s chvěním svatokrádců
my otevřeli desky těch dvou knížek.
»Večerní písně«, Máchův »Máj« – rub líc
jsme prohledli v nich, nikde, nikde nic,
jen v »Máji« datum, pod ním malý křížek...

Červené střevíčky

Paní Vlastě Tiché

Noc mrazná venku. Plápolavá louč
praskajíc pryskyřicí voněla
od velkých kamen. V jizbě teplounko.
Ke kamnům přistaven byl velký stůl,
oblaka peří na něm ležela,
jež dralo pod mé báby vedením
několik povídacích sousedek.
Já seděl stranou, pěkně přikrčen,
by ku spaní mě bába nehnala,
a poslouchal.

Z žen každá vypila
zas hrnek kávy, pochválila ji,
pak vzpomínaly dob těch nedávných,
kdy káva byla mlskem boháčů,
od kávy přešly (nevím dnes už jak)
k loupežím, vraždám, potom popravám,
jež za městem se dály na kopci,
kde stojí nyní křížek kamenný
na místě šibenic, kol lámacích.

Od dveří zazněl pozdrav křesťanský.

Vysoký stařec v tlustém kožiše,
s lucernou, pikou vešel do jizby,
naš ponocný to, přišel ohřát se,
pít hrnek kávy, pohovořit si.

Tak přicházel často ku dračkám,
vždy viděn rád, neb dlouho žil a znal
daleké země; s Turky sekal se
a v Nizozemsku byl a na Rýně
a v Itálii, tenkrát už, když vlád
ten dobrý císař Josef. Osudy
nes mnoha lidí v živé paměti
a dobře o nich povídati znal.

V kruh used žen a kožich rozepjal
a s chválou znalce hrnek kávy pil
a vyzván, by dal slovo rozhodčí
ve sporu žen o jakés popravě,
dal přesně je a s vážnou jistotou.
A jak už vedle sebe v paměti
vzpomínka leží vedle vzpomínky,
a jedna-li se vzchopí vzbuzena,

i druhá vstane, bere roucho slov

a za prvou jde čile do světa –

tak vypravovat začal ponocný:

To nejdivnější byla poprava,

již viděl jsem kdy, Rosy mydlářky.

A zažil jsem jich! Hned už na vojně

jsem vídával tak mnohý lidský skon,

kde duše z těla nešla samochťic,

však že ji hnali prachem, olovem,

že vyšlehali z krvavých ji těl,

když delikvent šel prutů ulicí,

či zpod ran prchla ostrých pardusů;

a v civilu pak, pane bože můj,

kolikrát jsem se díval na kata,

když kličkou nebo kolem pracoval!

Do smrti mi však z hlavy nevyjde,

jak povídám, ta Rosa mydlářka.

Tu, holečkové, z města sotva kdo

si pamatovat bude, tomu je

už pěkná řada pospíchavých let.

Za Leopolda císaře to bylo,

jenž přišel po bratrovi Josefu,

a před vojny s šelmou Francouzem.
Mydlářka Rosa – však vy znáte dům,
ten Formánkovic v Pražské ulici?
nu, ten jí patřil – tedy mydlářka
vám byla ženská jako andílek
a modré oči, jak když děťátko
se mile mírně na vás zadívá,
na tvářičkách jak lístky stolistky
a vlásky žluté jako dukáty,
slabounká malá jako holčička,
že vždycky jsem si myslil: tuhle tu
bych ani k sobě nechtěl přitisknout,
bych nerozmáčk ji. Byla samý smích
– a ta se, lidičky, smát uměla –
a samý žert a zpěv.

Já myslil vždy,
když chodíval jsem Pražskou ulicí
– a chodíval jsem často tamtudy,
víc, nežli nutno bylo, prosím však,
abyste za tím nehledali nic,
ta ženská byla pěkná k podívání,
a vždycky jaksi milo v duši bylo,

když zhlíd jsem ji neb aspoň uslyšel –
tož myslil jsem, že dům ten klecí je,
a Rosa hopkuje tam jako ptáček,
se schodu na schod, na zem s bidélka,
v krám z pokoje a z krámu v kuchyň zas
a pozpěvuje, žvatlá, směje se,
nu, když ji člověk slyšel v ulici,
i jemu začlo srdce hopkovat.
Jo, jo... to byla Rosa mydlářka.

A představte si nyní, lidičky,
že tahle loutka, tohle děvčátko
zabije muže svého! Muže obra.
A jak zabije! Mydlář tvrdě spal,
a měsíc jasně svítil do jizby,
tu Rosa jako kočka k posteli
a v ručkách sekyru a bác a bác
mydláři přímo ostřím do hlavy!

To všechno vlastně není ještě ničím.

Jak řezník Rosa seká sekyrou
dál do mrtvoly, seká do prsou,
až vysekala teplé srdce z ní,

tím srdcem na podlahu, šlape po něm
a vykřikuje zrovna radostí –
nu, tak ji našli. Potom utichla.

A na soudě se k všemu přiznala
a nezapřela ani písmeny.

I řekla, kterak nastrojila mord,
jak sekyru si dala brousit zvlášť
už týden před tím. Kterak vyčkala,
až měsíc bude zářit v úplňku.

Jak vyzula si venku stěevíce,
jak pozor dala, aby nestoupila
na jedno prkno v jizby podlaze,
jež vrzalo – to všecko líčila
a při tom se tak přímo dívala
do očí všechněm pánům od soudu
a měla oči jako pomněnky
a pohled jako dítě – šel z ní mráz,
jak povídali, kdož to zažili.

A když se ptali, proč ho zabila,
jen usmála se zase jako dítě,
když ptají se ho, proč že rozbilo
hrneček s mlékem. Usmívala se

po celou dobu svého výslechu,
i soud když mluvil, usmívala se
a usmívala se, když samé jí
mluviti bylo. Byla hrůza to,
jak povídali lidé. Soud pak šel,
neb nevěděli, kterak z toho ven,
si k panu děkanovi na radu.
A pan děkan dal pánům jako znát,
že případ hoden svého uvážení,
že jako, víme, může žena ta
být třeba v spolku – stávala se tak –
s některým z černých... Dal své důvody
a mluvil s pány dlouho o tom tajně
i knihy ukázal jim starožitné
a podotkl, že chyba veliká
se stala tím, že císař nebožtík
dal odstraniti práva útrpné
ze soudních síní, čímž prý mnohý čin
skryt zůstává v svých tajných pohnutkách.

Nu, tož jí tedy provaz přiznali.

A když jí ortel četli, smála se,

až hrůza zase přešla po lidech,
a maně křižoval se celý soud
a všichni druzí v soudní světnici.

Po městě to a to se říkalo,
že jako v hlavě přeskočilo jí,
pan děkan však a páni od soudu
líp musili se vyznat v těchto věcech.
Však s očí spadly všechněm šupiny
v den poprav. Teď představte si jen,
že Rosa – bylo v masopustě to
a před velikým bálem cechů všech,
když mord ten stal se – měla objednány
u ševce na bál pěkné střevíčky,
červené barvy; když se ptali jí,
jak delikventi mají privilej
si vyžádati milost nějakou,
než přijde jejich chvílka poslední,
tu Rosa řekla, že by chtěla jít
k popravě v červených těch střevíčkách!

Tu tedy lidem otevřel se zrak,
neb říká se, že barva červená

je milou barvou panstev pekelných,
a v této barvě že chce k ďáblu jít
co k ženichovi jeho nevěsta –
i uznalo se, kterak důvtipně
pan děkan prohled jádro mydlářky.
Ba, litovali, že už nemožno
posadit Rosu v plamen hranice,
jak dělávalo se to po světě
za časů starých, přísných, poctivých.
Že však to byla milost jediná,
o kterou prosila, tu svolili,
však měli před tím hovor důkladný,
zda jim a městu škoda nevzejde
z té čertoviny.

A když vedli ji
za město ven na šibeniční vrch,
šla tedy Rosa ve svých střevíčkách
a kdyby do bálu snad byla šla,
nemohla jíti věru pěkněji.
Tak jako kvítek nadnášela se
a vykasanou nesouc suknicí
zdvihala nožky s pyšnou zálibou

a červené ty nové střevíčky
pozorně lehce kladla v cesty prach,
jak by jich ještě roky užít chtěla.
A hned se na špičky jich dívala
a těšíc se z nich usmívala se
a hned zas patříc volně po lidech
úsměvem takřka děkovala jim,
jak by se byli přišli podívat
jen na červené její střevíčky.
A zahledla-li v davech známou tvář,
hned kynula jí rukou k pozdravu –
a, lidé drazí, nikdy nebyly
ty oči její čistší, modřejší,
než na té cestě...

Mráz šel po nás všech,

když jsme ji takto kráčet viděli.

Co na vršku se dělo, věru nevím,
jít tam jsem neměl více odvahy,
a mnoho jiných se mnou. Vrátili
jsme do města se. Řeči potom šly,
že smála se až do poslední chvíle,

že dívala se na své střevíčky,
na lidi zástup, mistra popravy,
a v očích nevinnou tu modrotu,
jakoby vše to za šprým měla jen...

To byla tedy Rosa...

Ale čas

už, myslím, bude troubit dvanáctou.
Nic divnějšího neviděl jsem v žití,
a do nejdlejší smrti příběh ten
mi živě bude státi v paměti...

To byla Rosa...

Pánbů nebeský

nám milostivě přispěj na pomoc
a všem vám rač dát šťastnou, dobrou noc...

Umírání

Paní Otílii Sklenářové-Malé

»Nuž, kde je?«

»Ani stopy, milostpaní;

já prohledala zahrádku a půdu

i do sklepa jsem zašla, u sousedů

se ptala všude – nikdo neviděl jí.

Jakoby zem se po ní byla slehla.«

»A v prádelně a v komoře jsi byla?«

»Ba že, a marně.«

»Snad ji ukrad někdo.«

»Pah, to by vzal si! Stará sešlá kočka,

jak pelichavý rukávník už byla,

kde dotkl jsi se, tam pouštěly jí chlupy,«

a jiskrnaté oči mladé služky

se zlobně smály v zřejmém pohrdání

hledíce na nemocnou suchou paní,

jež ležela tu v chumlu bílých peřin

k zdi obrácena.

Popelavé světlo

dne listopadového sázelo se
na sežloutlý a utrápený profil,
na hnědé vlasy, přilepené k čelu,
na klouby hubené té malé ruky
jež vyčuhujíc z rukávu tak mrtvě,
ležela na peřině. Snubní prsten leskl
se matně na kostnatém jednom prstu
a zdál se příliš velkým.

»Jak je venku?«

»Eh, vlhká zima, prolízavá nějak,
že mrazí v kostech.«

»Však to také cítím.

Jdi, přilož v kamnech, pak jdi ještě jednou
a prohledej vše, komoru, sklep, půdu,
a hled' mi přinést ubohé to zvíře.«

A v kamnech jásal zlatožlutý plamen
nad novou stravou, spokojeně huče
tancoval kolem černých kusů uhlí,
jež služka nevrle mu vrhla v jícen,

hubujíc v duchu na rozmary panské,
na směšnou touhu po vyzáblé kočce.

»Ubohé zvíře,« povzdychla si paní
zírajíc tupě v ornamenty stěny;
v melancholické modři vlnily se
tu řady jednotvárných šedých květů,
»ubohá kočka!« –

Její duše dávno

v předtuše jakés účty uzavřela
s mladostí, lidmi, se vším, co zvem žitím,
ty čtyři stěny byly jí teď světem –
a z toho ztratí se to staré zvíře!
Tu cítí, jak by cizí jakás ruka
jí urvala kus duše!... Řadu neděl
ta kočka nešla z domu ani krokem,
cos tragického bylo v její chůzi
i žlutých očích... Jak by zhoubná nemoc,
jíž trpí ona, byla zachvátila
zároveň toho rozumného tvora!
Den celý lehávala v temném koutě
blíž kamen natažena beze hnutí

a dívala se odtud na ni truchle,
široce rozevřeným světlým okem.

* * *

Je tomu patnáct roků, v den své svatby
si přinesla ji z domu svojí matky
co hravé kotě s hebkou bílou srstí
a směšnou černou skvrnou na hlavičce,
jež zdála koketní se býti čapkou
nad párem laškovných a modrých očí.

A tenkrát přistoupila k muži svému
a tisknouc kotě k nadržům opřela se
o jeho rámě: »Hleď, toť poslední kus
mé výbavy!« a políbila kotě.

On žertovně se mrač: »To je zloděj,«
pohrozil kočce, »ty jí nesmíš dávat
má políbení!« Kotě padlo na zem
a ona vila se kol jeho krku...

* * *

Ach, obrazy ty z její minulosti!...

Vzpomínky její byly už jen řadou

momentních výjevů, v něž přelilo se
v bezesných nocích a dnech opuštěných,
co kdysi žila. A v nich bylo všecko
kresleno ostře, všecko vyhráněno,
a každý obraz pevným dojmem dýchal.
A vzpomínky ty jediné jí zbyly,
když v tíze předtuch uzavřela účty
s mladostí, lidmi, se vším, co zvem žitím,
jak smutné plus. A v nich se probírala,
a za obrazem obraz snul se duší
jak mezi sepjatými prsty zrnka
klokočí; jinak bez výčitek, žele,
jen s jakýms teskně chmurným fatalismem
a s trochem nevíry, zda vše tak bylo,
zda ona, jež tu leží jako Lazar,
to skutečně kdys byla všechno žila,
v dnů zašlých dívala se kaleidoskop.

To bylo v čas jejího zasnoubení.

Májový večer do oken se dívá,
a ona odložila bílé plátno
a jehlu a na prstech vážně čítá:

tak jeden – dva – tři měsíce; to máme
as třináct neděl. Za tu dobu budu
s výbavou hotova – a potom... potom...

Privírá oči... milé teplo lije
se po lících jí... ňadra zdvihají se...
Zahrada dole, jež se nyní chvěje
květem a medem, do okna jí nese
svou bělorudou snítku jabloňovou,
a v dechu větru lehounké ty plátky
se snášejí na plátno bílých košil...
I maluje si podzimek svůj příští:
Samovar šumí v jizbě vytopené.
On posunul si těsně k ní svou židli
a dívá se na její skrář. Než ona
jakoby naschvál hledí s pozorností
v poslední »Bazar«, nebo v jakýs roman.
On níží hlavu, níží, položí ji
na listy knihy, hezké jeho oči
k ní dívají se s tklivou němou prosbou –
tu teprv ona vyskočí jak laňka
a chytí hlavu tu a líbá, líbá,
až žhavá tma jí náhle stíní oči

a v sladké mdlobě v náruči mu klesá...

* * *

Ten obraz zmizel, západ kamsi v mlhy.

A chorá paní těžce zakašlala

a s námahou se obrátila na znak,

vyhublé ruce spjala nade hlavou,

a dívala se k růži v prostřed stropu.

* * *

A vidí se zas. Pět neb šest to neděl

po její svatbě. Sedí před zrcadlem

a češe hnědé hedvábné své vlasy.

Dní několik už cosi se v ní dusí

a bojuje. A pocit nepoznaný

jí často prochví, jako záchvěv hnsu

a přesycení. Proč, to nevěděla.

Teď dívá se tak maně do zrcadla

na mdlé své oči, na modravé proužky,

a onen pocit cítí intensivně

chvět každým nervem, stále silněj, silněj, –

a rázem jest jí hádanka ta jasna.

S nechutí myslí na ty všechny chvíle,
jež plnily ji dosud chvějným blahem.
To není štěstím, o jakém kdys snila.
Zde něco schází... schází, bože, bože...
A jak se dívá na podobu svoji,
zdá se být sobě utrženým květem,
ne uvadlým, však otřelým a pustým
a bez vůně... V tom cosi dole trhlo
za její šat. Ta malá hravá kočka,
vztyčena, dráčky vřáté v její sukni
se dívá na ni. Vyzdvihla ji k sobě,
a žhavý dešť slz nyní volně kanul
v bělounkou srst. Tot' živoucí tvor jeden
z domova, svědek, jenž smí vidět slzy,
ty první slzy její bolesti... A myslí
na sladké chvíle plachých dívčích snění,
na obrazy, jež vyplněny chtěla
kdys míti v životě... Ach, ty sny byly
jediným, pravým, nezničeným štěstím,
a tenkrát je ani necítila
a nyní už se nikdy nenavráťí...

* * *

»Kde je to zvíře?« chorá zastenala.

— — —

A nový obraz zjevil se jí v duši,
prostinký výjev z dalekého dětství
a ihned zmizel, zmizel rovněž druhý
i třetí; jaksí horečně teď pádí
minulé žití kolem ní, jí nelze
ni jeden moment nyní zachytiti
a postát při něm. Při tom čerstvěj dýchá,
jak v námaze, a rychlej krev jí buší,
až unavena přiklopí mdlá víčka
jak k usnutí. Však nyní jeden obraz
tkví před zavřeným zrakem jejím pevně.
Vidí se zase ve vedlejší jizbě.
Je letní večer, okno otevřeno.
Venku je ticho. Táhne jedenáctá.
Muž není doma. Ba, je tomu dávno,
kdy strávil večer u tohoto stolu
s ní naposled. Je arcí sama vinna,
ví to, však nelze jinak. On jde denně,
kam, ona neví. Neptá se. Dřív říkal,
jdu tam a tam, a jí to bylo jedno.

Pak mlčel vůbec... Nyní asi přijde
a přistoupí k ní s políbením suchým,
z něhož se dávno láska vytratila,
jak opravdovost z fráze, kterou přejem
tak: »Dobry večer.« – Jak to přišlo všechno?
Což neměla ho opravdově ráda?
On jí? To byla láska opravdová,
však ne ta, která byla jejím sněním
za dívčích let, a o níž kdysi četla,
ta nesmrtelná, vždycky vítězí
jak smrt mohutná, velebená verši,
romany, tradicí a pohádkami –
ta nebyla to... Jejich láska byla
tak nějak šedá v porovnání s onou,
tak prostá, všední, a spíš opojení
či nemoc duše... A je pryč, pryč na vždy.
Ach, přišlo zdraví, střízlivé to zdraví,
a ozdravělý tesknil pro svou nemoc,
a ozdravělý byl by málem zoufal...
Od domovních vrat zazněl ostře zvonek
– to bude muž můj – klidně myslila si.
Byl. Vešel v pokoj, jako obyčejně
k ní naklonil se, políbil ji zvykem

a rukou jel jí po čele a vlasech.

A jak tak kosmo ona vzhledla k němu,

spatřila v bílé jeho náprsence

cos podivného... »Počkej, dovol trochu.«

Kravaty jehlou pevně zachyceny

tam visely dva dlouhé černé vlasy,

dva vlasy ženské!...

»Pohled', to jsou vlasy!«

On zalekl se: »Ano, vskutku vlasy,«

děl rozpačitě, skorem trochu hloupě.

»A ženské vlasy!«

»Vskutku, zdá se, ženské.«

Mlčela. Pustila ty vlasy na zem

a s ošklivostí utírala prsty

o svoje šaty.

»To je jenom divné,«

muž začal nyní s vyhlávaným klidem,

»jak tyto vlasy –«

Odvrátila hlavu,
na pohled klidna odešla v svůj pokoj
a jako stroj se rychle odstrojila
a vrhla v peřiny. A neplakala,
jen zavzlykla a šeptla několikrát:
»Dobita.«

Ráno odjela k své matce.
A vyprávěla, a tam tekly slzy.

S úsměvem smutným máť jí hladí vlasy
a vzdychá: »Osud... Ale ty se vrátíš!«

»Ne, nikdy, jak mi možno při něm žítí?«

»Jak všechněm druhým.«

»Ale jiní muži...«

»Jsou všichni stejní, povídám ti, všichni.«

»A papa?«

»Dítě, každý zná svůj křížek –
a dál se neptej.«

Obě chvíli mlčí.

»Kdyby tu aspoň červíček byl malý,
to dítě, pro něž bych tak mohla žít!«

»Bud' ráda, že tu není. S твоjím mlékem
už pil by hoře.«

Ticho zas... A náhle
dí matka teskně: »Víš-li, co vám schází?
Ne láska, chraň bůh, jenom trochu zvyku.
Ten zbývá z lásky a ten potom víže
muže a ženu... Vrat' se a hled' zvykat...«

A vrátila se...

* * *

V tom zrak choré zalet
na jednu skříň. Tam na ní v koutě při zdi
ze směsi šálků, váz a pestrých sklenic

cos zahnědlého trčí... jsou to zbytky
svatební kytice... ach, pěkný obraz
jejího žití... z obou zbývá totéž...
myslila klidně.

* * *

A zas vidí sebe

v dnech minulosti. Dni jdou jednotvárně
jak tepot kapek podzimního deště
v zavřená okna. Ona sedí, sedí
a myslí, myslí. Časem napadá ji,
že hloupě se jen uzavírá světu
a jeho radostem; je dosud mladá,
proč nebrat příklad se svého si muže?
Proč neposlechnout lákavých těch hlasů,
jež slyší často, proč ne všech těch vzorů,
jež jiné ženy na oči jí staví?
Když nelze žít šťastné týdny, roky,
proč nechytat si aspoň okamžiky?
Však varovný a přísný hlas ji v nitru
od všeho chránil... dnes je jemu vděčna.
Tak soustředila zbytky lepších citů
k té němé tváři, k bílé hravé kočce,

a laskala ji, chovala, s ní hrála,
s ní hovořila, smála se i časem,
a moudré zvíře tak jí rozumělo
jak vlastní dítě. Při tom jinak byla
postrachem služek, děsem společností,
kam forma vnutila ji, čímsi směšným
všem lidem, kteří na ni zřeli z dálky,
a věděla to, všemu tomu chtěla –
a to byl život...

* * *

Služka vstoupila v pokoj:

»Tak tedy jsem ji našla, milostpaní!«

»A kde je?«

»Na půdě, však už je pošlá.

Tam za trámem, že dobře musí člověk

se dívat, leží stočena jak hadřík.«

Nemocná mlčí.

»Co mám tedy dělat?«

»Vem židli, postav ji zde k této skříni.

A v zadu v koutě za vasami, šálky
je staré roští, hod' to do těch kamen,
a domovník ať zakope hned kočku
v zahradě hluboko. A můžeš jítí...«

A zlatožlutý plamen hlučně jásal
nad kořistí tou. Staré, vyschlé stonky
praskaly ostře, zbytky dávných květů,
víc hnědý popel, žhavěly a rychle
se proměnily v šedý lehký prášek.

Nemocná cítí, jak tou jizbou vane
dech zničení – den, dva dny jenom nejvýš –
a odevzdá mu, co mu ještě patří.

A vidí sestárlou tu bílou kočku,
jak v trámův kdes zavírá své oči,
ty tragické a velké žluté oči...

Tak vzdychla jen a více nemyslila.

A s námahou se obrací ke zdi
a mdlé své zraky upře tupě v stěnu,

v ty šedé květy, jež se vlní, vlní
v melancholické modři celou jizbou.

Je hotova... Tak bude očekávat...

Epilog nad mou malou dcerou

Paní Lidušce Vojtové-Slukové

V dnech podzimních, kdy venku lítě
do šedých oblak vítr pral,
u kolébky tvé, drahé dítě,
já tyto tiché dramy psal.

Za jedné odpolední chvíle
tvé velké oči gazelí
se s pozorností v lístky bílé,
jež odkládal jsem, upřely,

a buclatá tvá ručka vpřáhla
se po nich s touhou zvědavou –
a tenkrát bolest, úzkost náhlá

sevřela celou duši mou.

Ze slunných snů, mé hravé kotě,
jež pohádkou se zdají nám,
tys napřáhla se po životě,
po životě, jak já jej znám.

Tys natáhla tu ručku svoji
po malém lístku... za pár let
snad to, co nyní na něm stojí,
ty budeš musit vytrpět!...

A bylo konec mému snění
a zanikly mé představy –
a z pera v teskném rozechvění
se řinuly jen obavy!

A každý verš mě hořem schvátil
a každý děj vnik v srdce mi –
vždyť já bych rád tvou cestu zlatil
jen sluncem a kryl růžemi!...

Sám jakž takž hledím do své zimy

a s resignací znám vše nést
a nevzdychnu už nad dny svými:
ach, zde by měly růže kvést...

Já vynesl jsem z vlnobití
prastarý sic, však dobrý štít:
jediná pevná moudrost v žití
je v prostém pojmu: žít, jen žít --

než ovšem na hltavé vodě
z mé pyšné lodi zbyl jen vrak --
ta moudrost s ostatním je v shodě:
mně vše vždy přišlo pozdě tak...

Jen pro tebe zas, moje děcko,
chci, prosím, žádám slunce svít,
jen pro tebe chci mít to všecko,
co sám jsem musil pohrobit.

A vím, že nebudu ti ani
než v prašné cestě věrný stín,
jde s tebou, ale nechrání
tě před hořem a tresty vin.

Tvé drama, dítě... Býti ženou,
už to znamená trpěti,
nad drahou její zachmuřenou
už Osud vyřkl prokletí.

Však já je budu s tebou žít
své síly zbytkem, duší svou
jež z očí tvých je povycítí,
kde rty tvé třeba nehlesnou.

A když z mé hlavy v hloubi země
už bude prach a popel jen –
tvůj každý povzdech sjede ke mně
a zažene můj hluchý sen.

Tak v dumání a stesku, muce,
v svých vzpomínkách a obavách
teď maně spínám charé ruce
a zřím kams v nedostupný práh:

Bud' kdokoli, ty nezjevený,
bud' kdekoli tvůj věčný byt –

je v žití tom tak málo ceny,

však nech to moje dítě žít!

[1] Řádky tyto jsou jen z části mým majetkem. Autorkou jest vlastně ona Nejmenovaná, jejíž list náhodou se mi dostal do rukou. Necht' vlídně přijme toto připsání.